

อภิธาน์นทาการ

สำนักหอสมุด

การออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล
จังหวัดอุตรดิตถ์

ภัทราลี นนท์ปานกุล

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
วันลงทะเบียน..... 15 ต.ค. 2555.....
เลขทะเบียน..... 1.6032913.....
เลขเรียกหนังสือ..... 1. TT.....

857
ด 377 ก
2555

ศิลปนิพนธ์เสนอคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
มีนาคม พ.ศ.2555
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

THE DESIGN OF TEXTILE PRODUCTS OF COTTON
LAPLAE DISTRICT, UTTARADIT

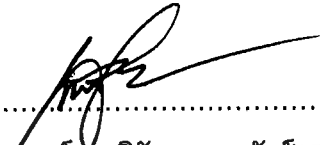

**Arts Thesis Submitted to the Faculty of Architecture of Naresuan University
in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Bachelor of Fine and Applied Arts Degree in Product and Package Design**

March 2012

Copyright 2012 by Naresuan University

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาศิลปนิพนธ์ เรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ของนางสาวภัทราลี นนท์ปานกุลเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุ
ภัณฑ์ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุตสังข์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิระวัฒน์ พิระสันต์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ชโรภรณ์ ทิพย์อุปกณ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์จรัญญา พหลเทพ)

อนุมัติ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจติมชัย เจริญชัย)

คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มีนาคม พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

ภาคินพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับการอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน จนศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองสำเร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ชโรธรณ์ ทิพยอุปถัมภ์และรองศาสตราจารย์ดอกเตอร์ นิรัช สุดสังข์อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาที่ติดต่อมาทั้งให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณบิดามารดาผู้ซึ่งช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ สนับสนุนและส่งเสริมแก่ผู้วิจัยในทุกๆด้านตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการศึกษาวิจัยได้สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งอย่างหาที่เปรียบมิได้

ขอขอบคุณเพื่อนๆที่ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือทุกอย่างอย่างตลอดการท้าวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

ภัทราลี นนทปานกุล

ชื่อเรื่อง	การออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
ผู้วิจัย	นางสาวภัทราลี นนท์ปานกุล
ประธานที่ปรึกษา	อาจารย์ชโรธรณ์ ทิพย์อุปถัมภ์
กรรมการที่ปรึกษา	รศ.ดร.นิรัช สุดสังข์
ประเภทสารนิพนธ์	ศิลปนิพนธ์ ศป.บ. สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พ.ศ.2555
คำสำคัญ	ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ, ฝ้าย, อุตรดิตถ์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเชิงพัฒนาเกี่ยวกับชุมชนทางด้านหัตถกรรมผ้าทอมือจากเส้นใยของฝ้าย ของอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อพัฒนารูปแบบหัตถกรรม โดยศึกษา 3 ประเด็นดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารสิ่งทอจากฝ้ายอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ อำเภอ ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ได้มีกระบวนการตั้งแต่การศึกษาเอกสารข้อมูลเพื่อสร้างกรอบแนวความคิดในการวิจัย การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม หลังจากนั้นจึงมีการวิเคราะห์ข้อมูลและมีกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ขั้นตอนสุดท้ายคือการสรุปประมวลผลและนำเสนอผลงาน

ผลการวิจัยพบว่าในการออกแบบผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ แนวความคิดในการออกแบบเป็นการนำจุดเด่นของผลิตภัณฑ์สิ่งทออำเภอลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์มาเป็นจุดเด่นในการออกแบบ คือการใช้สีสันทันทีสดใสมาเป็นธีม เพื่อสร้างเอกลักษณ์ที่สวยงามและน่าจดจำให้แก่ผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
การออกแบบ.....	5
ประเภทของสิ่งทอ.....	16
เอกสารเกี่ยวข้องกับการจัดโต๊ะอาหาร.....	23
เอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาของผ้าทออำเภอลับแล.....	26
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	29
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	29
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	30
4 ผลการวิจัย.....	32
การศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย.....	32
การออกแบบผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอจากฝ้าย.....	34
5 บทสรุป.....	41
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	41
สรุปผลด้านการวิจัย.....	41
อภิปรายผล.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บรรณานุกรม.....	44
ภาคผนวก.....	45
ประวัติผู้วิจัย.....	46

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผ้าเป็นสิ่งหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญ ในอดีตมีการทอผ้าใช้ในครัวเรือนมาช้านาน การทอผ้าถือเป็นหน้าที่สำคัญของผู้หญิง ดังคำกล่าวที่ว่า "เมื่อเสร็จหน้านา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายตีเหล็ก"

ความสำคัญของสิ่งทอในอดีตนั้นมีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยพื้นฐานด้านการดำเนินชีวิต เช่น เป็นผ้าสำหรับในการนุ่งห่ม นอกจากนี้แล้วผ้ายังสามารถบอกฐานะของผู้สวมใส่ได้ด้วย เช่น เจ้านายชั้นสูงจะสวมใส่ผ้าไหมหรือผ้าทอที่มีลวดลายวิจิตรงดงาม ชาวบ้านสวมใส่ผ้าฝ้าย เป็นต้น / จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าการทอผ้าเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านานและวัสดุที่ใช้ทอผ้าหลักๆ ได้แก่ไหม และ ฝ้าย ไหมเป็นแมลงประเภทผีเสื้อตัวหนอนไหมกินพืชได้หลายชนิด แต่ชอบกินใบหม่อนมากที่สุด ทว่าหม่อนจัดเป็นพืชยืนต้นซึ่งเจริญเติบโตค่อนข้างช้า ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านที่เลี้ยงไหม จึงมักปลูกสวนหม่อนควบคู่ไปด้วยอยู่เสมอ เชื่อกันว่ามนุษย์เริ่มเลี้ยงไหมเป็นครั้งแรก ในประเทศจีนเมื่อประมาณ 5,000 ปีมาแล้ว วงจรชีวิตของไหมประกอบด้วย ระยะเวลาที่เป็นไข่ ระยะเวลาตัวหนอนระยะดักแด่ และระยะผีเสื้อคุณสมบัตพิเศษของตัวไหมคือ ช่วงระยะซึ่งเป็นดักแด่ ตัวหนอนจะสร้างรังไหมห่อหุ้มตัวเอง และรังไหมนี้เองที่สามารถสาวออกมาเป็นเส้นใยเส้นเล็กๆ ซึ่งมีความเหนียว และเป็นมันวาวสวยงาม เหมาะต่อการนำไปทอเป็นผืนผ้าพันธุ์ไหม ฝ้าย (Cotton) คือ เส้นใยเก่าแก่ชนิดหนึ่งซึ่งใช้ในการทอผ้ามาแต่สมัยโบราณ โดยหลักฐานทางโบราณคดีที่บ่งบอกให้รู้ว่ามี การปลูกฝ้ายและปั่นฝ้ายเป็นเส้นด้ายมานานแล้ว คือ การขุดพบฝ้ายในซากปรักหักพัง อายุประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสตกาล ที่แหล่งโบราณคดี โมฮันโจ ดาโร (Mohenjo daro) บริเวณแหล่งอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุในเขตประเทศปากีสถานปัจจุบัน ใยฝ้ายได้มาจากสวนที่ห่อหุ้มเมล็ดของต้นฝ้าย หรือที่เรียกว่า ปุยฝ้าย ซึ่งมีลักษณะเป็นเส้นเล็กๆ ฝ้ายมีคุณสมบัติเนื้อนุ่ม โปร่งสบายระบายความร้อนได้ดี เนื่องจากฝ้ายมีช่องระหว่างเส้นใย จึงเหมาะกับสภาพอากาศในฤดูร้อน และเมื่อเปียกจะตากแห้งได้เร็ว การใช้ฝ้ายมาใช้งานทำได้โดยนำฝ้ายมาปั่นเป็นเส้นด้าย แล้วนำมาทอเป็นผืนผ้า

จากอดีตถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ผ้าทอมือมีบทบาทสำคัญที่ผูกพันเป็นสายใยระหว่างชีวิตและเส้นใย ซึ่งผูกพันกับวิถีชีวิตพื้นบ้านไทยมาช้านาน ในปัจจุบันแม้ว่าสังคมจะแปรเปลี่ยนไปจากอดีตมาแล้วก็ตาม การทอผ้าก็ยังคงเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีปรากฏสืบทอดอยู่ในหลายท้องถิ่น ในบางแห่งก็ได้มีการส่งเสริมและพัฒนาเทคนิคการทอผลิตออกจำหน่ายจนเป็นอุตสาหกรรมที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่นนั้นๆ วัฒนธรรมการทอผ้าได้พัฒนาจากการผลิตเพื่อใช้นุ่งห่มในวิถีชีวิตพื้นบ้าน ไปสู่การผลิตเพื่อเศรษฐกิจ ผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองในชนบทต่างๆ ได้รับการเลือกสรรนำกลับมาใช้ใหม่โดยผู้คนในสังคมเมือง การฟื้นฟูค่านิยมการแต่งกายแบบพื้นเมือง การแสวงหาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ได้ทำให้คนไทยหันกลับมานิยมการแต่งกายผ้าทอพื้นเมืองอีกครั้งหนึ่ง ด้วยวัฒนธรรมการแต่งกายอันหลากหลายทั้งแนวสากลอย่างตะวันตก แนวพื้นบ้านพื้นเมืองแบบไทยๆ ผ้าทอพื้นเมืองของไทยก็ได้รับการปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับการใช้สอนในยุคสังคมปัจจุบัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทออำเภอลับแลเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และทำให้ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามโดดเด่น มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นที่ยอมรับให้กับผลิตภัณฑ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเชิงพัฒนาเกี่ยวกับชุมชนทางด้านหัตถกรรมผ้าทอมือจากเส้นใยของฝ้าย ของอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อพัฒนารูปแบบหัตถกรรม โดยศึกษา 3 ประเด็นดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารสิ่งทอจากฝ้ายอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบรูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
2. ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

3. ทำให้ได้รับผลประโยชน์ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ อำเภอ ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตการวิจัย

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการด้านหัตถกรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในเขตพื้นที่ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในเขตอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ นอกจากใช้ในการเผยแพร่ถ่ายทอดงานผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือแล้ว ได้ใช้เป็นທີ່ศึกษารับทราบทางการตลาดในเบื้องต้นของแต่ละผลิตภัณฑ์ รวมทั้งรูปแบบการเสริมเผยแพร่ที่เป็นระบบและยั่งยืน โดยครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอลับแล

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษารับทราบทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 จนถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 ขอบเขตด้านคุณสมบัติของผ้าฝ้ายทอมือ

- ด้านการเพิ่มศักยภาพของผ้าฝ้ายทอมือ
- ด้านความทนทานการประยุกต์ใช้

3.2 ขอบเขตด้านกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ

- การเลือกวัสดุ
- การออกแบบ
- การผลิต
- การทดสอบคุณภาพ

4. ขอบเขตด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ

การออกแบบและพัฒนา นักวิจัยได้ศึกษาข้อมูลในส่วนต่างๆรวบรวมข้อมูล ในส่วนต่างๆ และสามารถปฏิบัติการออกแบบได้ดัง

4.1 การร่างภาพและระดมความคิด

4.2 เขียนแบบเพื่อการผลิต

4.3 ทดสอบคุณภาพตามมาตรฐาน

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ ต้นแบบประกอบด้วย

1.ชุดเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ประกอบไปด้วย

1.1 ผ้ารองจาน	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
1.2 ผ้ารองแก้ว	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
1.3 ผ้าเช็ดปาก	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
1.4 ที่ใส่กระดาษทิชชู	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
1.5 ผ้าตกแต่งโต๊ะอาหาร	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก

2.ชุดเครื่องใช้ในห้องครัว ประกอบไปด้วย

2.1 ผ้ากันเปื้อนเต็มตัว	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
2.2 หมวกเซฟ	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
2.3 ถุงมือจับของร้อน	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
2.4 ที่รองของร้อน	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
2.5 ที่ใส่ของเอนกประสงค์	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การออกแบบ หมายถึง การออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่มีเส้นใยมาจากผ้าธรรมชาติ
2. ผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ของใช้บนโต๊ะอาหารได้แก่ ผ้ารองจาน ผ้ารองแก้วน้ำ ผ้าเช็ดปาก ที่ใส่กระดาษทิชชู ผ้าตกแต่งโต๊ะอาหาร และของใช้ในห้องครัว ได้แก่ ผ้ากันเปื้อนเต็มตัว หมวกเซฟ ถุงมือจับของร้อน ที่รองของร้อน และที่ใส่ของเอนกประสงค์
3. สิ่งทอ หมายถึง ผ้าที่ทอขึ้นจากเส้นใยธรรมชาติจากฝ้าย ผ่านการย้อมสีที่มีความคงทนและให้สีสดใส

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารหรือการทบทวนวรรณกรรม ก็เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมเนื้อหา

1. เอกสารเกี่ยวกับการออกแบบ
 - 1.1 ความหมายของการออกแบบ
 - 1.2 ส่วนประกอบของการออกแบบ
 - 1.3 ประเภทของการออกแบบ
2. เอกสารเกี่ยวกับสิ่งทอ
 - 2.1 ความหมายของสิ่งทอ
 - 2.2 ประเภทของสิ่งทอ
 - 2.3 ศูนย์ทอผ้าในโรงงานผ้าทอพื้นบ้าน
3. เอกสารเกี่ยวข้องกับการจัดโต๊ะอาหาร
 - 3.1 การจัดโต๊ะอาหารแบบต่างๆ
 - 3.2 ศิลปะในการจัดโต๊ะอาหาร
4. เอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาของผ้าทออำเภอลับแล

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ

1.1 ความหมายของการออกแบบ

การออกแบบ เป็นกิจกรรมของมนุษย์ที่ควบคู่กับการดำรงชีวิต เพราะในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นต้องมีการกำหนด มีการวางแผนเป็นขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้บังเกิดความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยให้มีความสุขสมบูรณ์

ความหมายของการออกแบบมีมากมายจากหลายความคิด และหลายอาชีพ ซึ่งในที่นี้จะนำความหมายของ “การออกแบบ” ตามแนวคิดของบุคคลต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจในขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นแนวคิดของนักศึกษาในสาขาต่างๆ ที่ได้ให้ความหมายของการออกแบบไว้ดังต่อไปนี้

อเล็กซานเดอร์ (Alexander) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “การออกแบบ คือ การค้นหาส่วนประกอบทางด้านร่างกายอันถูกต้องของรูปธรรมและโครงสร้าง” (Alexander, 1950)

อสิมอร์ (Asimov) กล่าวว่า "การตัดสินใจสั่งการ (แบบผู้บริหาร) สำหรับโฉมหน้าที่ไม่แน่นอน คือการตัดสินใจที่แน่นอนโดยไม่ต้องการความผิดพลาด" (Asimov, 1962)

ฟิลด์ิน (Fielden) การออกแบบทางด้านวิศวกรรม "เป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์ทางเทคนิคคอลล (Technical) และโครงสร้างทางเครื่องจักรกล หรือระบบซึ่งจะทำหน้าที่ให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดและประหยัดที่สุด" (Fielden, 1963)

บุ๊กเกอร์ (Booker) กล่าวว่า "การลงมือทดลองทำก่อนเพื่อความแน่ใจในผลสุดท้ายที่จะออกมา" (Booker, 1964)

อาร์เชอร์ (Archer) หมายถึง "กิจกรรมทางด้านการแก้ปัญหาโดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน" (Archer, 1965)

รีสวีก (Reswick) กล่าวว่า "...เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เป็นการรวบรวมเอาสิ่งใหม่และมีประโยชน์มาทำขึ้น..." (Reswick, 1965)

เกรกอรี (Gregory) กล่าวว่า "...เป็นผลิตผลที่สัมพันธ์ ที่ก่อให้เกิดความพอใจ..." (Gregory, 1966)

แฟน (Fan) กล่าวว่า "...เป็นองค์ประกอบ (factor) ของชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์ที่มีเงื่อนไขที่นำสู่ตลาด เป็นการวางรูปร่างชิ้นส่วนเพื่อที่จะนำมาสู่ผู้ใช้..." (Fan, 1966)

จอร์น (Jones) กล่าวว่า "คือการกระทำที่แสนจะยุ่งยากเพื่อความเชื่อถือ..." (Jones, 1966)

เพจ (Page) กล่าวว่า "คือการกระโดดจากปัจจุบันถึงอนาคต หรือเป็นการก้าวจากเก่าไปสู่ใหม่" (Page, 1966)

แมทแชท (Matchett) ให้ความหมายว่า "การออกแบบ หมายถึง การแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นข้อสรุปผลของความต้องการ ในสถานการณ์ชุดใดชุดหนึ่ง" (Matchett, 1968)

การออกแบบอาจมีความหมายแตกต่างกัน สำหรับบุคคลในอาชีพต่างๆ ดังนี้

สถาปนิก อาจหมายถึงอาจรู้จักและเข้าใจวางแผนการก่อสร้าง การเลือกใช้วัสดุให้ตรงกับคุณสมบัติเพื่อให้เป็นรูปทรงตามต้องการ ซึ่งจะได้ทั้งประโยชน์และความงามไปพร้อม ๆ กัน หรือจะเป็นในด้านความสามารถตกแต่ง ดัดแปลง สิ่งก่อสร้างทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสะดวกของประชาชน

นักดาราศาสตร์ อาจหมายถึง ตำแหน่งของดวงดาวในระบบสุริยะจักรวาล

นักประวัติศาสตร์ อาจหมายถึง แบบแผนความเป็นมาเกี่ยวกับ การวิวัฒนาการของมนุษย์ซึ่งสืบต่อกันทอดและมีผลต่อสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน

นักชีววิทยา อาจหมายถึง โครงสร้างของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ตลอดจนการหมุนเวียนของ
สิ่งมีชีวิตที่มีชีวิต เช่น โครงสร้างของกระดูก ฟัน ฟัน ฟัน กล้ามเนื้อ เป็นต้น

นักปรัชญา อาจหมายถึง แบบของการดำรงชีวิต (The Way of life)

คำว่า Design มาจากรากศัพท์ภาษาละติน คือคำว่า Designare หมายถึง กำหนด
ออกมา หรือขีดหมายไว้ เป้าหมายที่จะแสดงออกมาซึ่งหมายถึงสิ่งที่อยู่ในอำนาจความคิด
(Conscious) อันอาจเป็นโครงการ รูปแบบ หรือแผนผังที่ช่างหรือศิลปินกำหนดขึ้นมาด้วยการจัด
ท่าทาง ถ้อยคำ เส้น สี เสียง รูปแบบ โครงสร้าง และวัสดุต่างๆ โดยใช้หลักเกณฑ์ทางความ
งามหรือสุนทรียภาพ (Aesthetic principle) ดังนั้น จะพบว่าสรรพสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดทำขึ้น
นับจากสิ่งที่ย่างที่สุด จนถึงสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนไม่ว่าจะเป็นงาน หัตถกรรม ศิลปกรรม จนถึง
ดาวเทียม และยานอวกาศ ต้องมีการออกแบบทั้งสิ้น

ตามความหมายของการออกแบบ จากแนวคิดของบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งพอสรุปได้ว่าการ
ออกแบบเป็นเป็นกิจกรรมอันสำคัญประการหนึ่งของมนุษย์ ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ มนุษย์จะ
ต้องการใช้การออกแบบทุกกระยะเพื่อกำหนดการดำรงชีวิต เพราะการวางแผนตั้งแต่เริ่มต้น จนถึง
ขั้นสุดท้ายของชีวิตในทุก ๆ ด้าน ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการออกแบบทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่ามนุษย์ใช้การ
ออกแบบ เป็นองค์ประกอบในการดำรงชีวิตเป็น 2 ทางคือ

1. ออกแบบเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ อันหมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับทางจิตใจ การ
วิวัฒนาการทางการเรียนรู้ การวางแผนรูปแบบโครงสร้างของสังคม ระเบียบแบบแผนในการ
ดำรงชีวิต การมีชีวิตรวมกันในครอบครัว การเลี้ยงดูปลูกฝังค่านิยม การปกครองการเลือกนับถือ
ศาสนา เพื่อการปรุงแต่งจิตใจให้เจริญงอกงาม ตลอดจนรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมประเพณี
เหล่านี้ มนุษย์จะต้องเสาะหาแนวทางอันเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม และสนองตามความปิติอัน
เอิบของจิตใจเป็นสำคัญ การกำหนดวางแผนเกี่ยวกับเรื่องราวนับว่าเป็นการออกแบบเพื่อสนอง
ความต้องการทางด้านจิตใจ

2. ออกแบบเพื่อสนองความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต อันหมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับ
ทางด้านวัตถุที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดทำขึ้นและรู้จักการปรับปรุงพัฒนา ได้แก่ เครื่องใช้สอยต่างๆ ซึ่ง
เป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้การดำรงชีวิตมีความสะดวกสบายขึ้น โดยการเรียนรู้และประสบการณ์ที่
ได้รับมา เป็นการตอบสนองความต้องการทางกายเป็นสำคัญ

การออกแบบเพื่อตอบสนองทางด้านจิตใจและทางด้านร่างกาย ทั้ง 2 ประการดังกล่าว
มาแล้ว ในขั้นปฏิบัติการจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ธรรมชาติของมนุษย์ก่อให้เกิดมูลเหตุของพฤติกรรมกรรมการออกแบบโดยสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมของมนุษย์ (Human Activity) หมายถึง ธรรมชาติของมนุษย์ในการต่อสู้ เพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น การรู้จักหลีกเลี่ยงภัยอันตราย การเอาชนะธรรมชาติด้วยการประดิษฐ์ ทำเครื่องอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิต ดิ้นรนต่อสู้เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Idea) หมายถึง ธรรมชาติของมนุษย์ในการคิดสร้างสรรค์บางสิ่งบางอย่างขึ้นแสดงออกเกี่ยวกับจินตนาการ ทำให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ หรือการแสดงความสามารถในการปรับปรุง ดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดพัฒนาการ โดยมีรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เพื่อการสร้างสรรค์เพราะไม่ชอบการซ้ำซากหรือคงสภาพ

3. คุณค่าความงาม (Aesthetic Value) หมายถึง ธรรมชาติของมนุษย์ในการรับรู้ต่อคุณค่าทางสุนทรียภาพในการปรุงแต่งเพื่อความพอใจจะเห็นได้ว่าเครื่องใช้สอยของมนุษย์ในอดีตมีการปรับปรุงและตกแต่งให้สวยงามตลอดมา แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาที่มนุษย์ต้องการความสวยงาม และมีการสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

4. คุณค่าความชื่นชม (Appreciation Value) หมายถึง ธรรมชาติของมนุษย์ในการซาบซึ้งและรู้ถึงคุณค่าของสรรพสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว ได้แก่ ธรรมชาติแวดล้อม เป็นต้น มนุษย์สามารถเข้าใจ ประทับใจและเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ได้อาศัยแนวทางจากธรรมชาติ ช่วยเสริมในความเป็นอยู่มาโดยตลอดจากอดีตถึงปัจจุบัน

5. การแสดงออก (Expression) หมายถึง ธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการแสดงออกเพื่อตอบสนองความติดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ โดยต้องการให้ได้รับความเชื่อถือในสังคม ไม่ว่าจะการแสดงออกนั้น จะแสดงออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนอารมณ์และท่าทางล้วนแต่เป็นความปรารถนาของมนุษย์ที่ต้องการแสดงออกทั้งสิ้น

จากแนวคิดของหลายๆฝ่ายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงสรุปความหมายของการออกแบบ (The Meaning of Design) ดังนี้

“การออกแบบ คือ การกำหนดความนึกคิดตามเป้าประสงค์ที่ต้องการแสดงออก ซึ่งเป็นในลักษณะการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ประการหนึ่ง และรู้จักปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เกิดความเหมาะสมอีกประการหนึ่งโดยอาศัยองค์ประกอบต่างกัน...” (มนตรี ยอดบางเตย. 2540 หน้า1-6)

1.2 องค์ประกอบของการออกแบบ

การออกแบบ คือ การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบ โดยวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบ ให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย วัสดุ และการผลิตสิ่งของที่ต้องการออกแบบนั้นเช่นการออกแบบหมวกก็คือ การวางแผนสร้างหมวกในรูปแบบใหม่ โดยเน้นความเหมาะสมของรูปทรง สี เส้น ฯลฯ ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางความงามและพิจารณาถึงประโยชน์ใช้สอย เช่น รูปทรงที่

เหมาะสมกับโครงสร้างกะโหลกของคนเอเชีย ที่ระบายความร้อน ความกว้างของเชิงหมวกกันแดด ที่แขวน นอกจากนั้นยังต้องออกแบบให้เหมาะสมกับวัสดุที่นำมาใช้ทำหมวก เช่น ผ้าที่อ่อนนิ่ม สักราดที่แข็งรับน้ำหนักได้ดี หรือโบลานที่ต้องสาเข้าด้วยกัน และยังต้องออกแบบให้สัมพันธ์กับ สภาพการผลิตอีกด้วย เช่น ใช้มือหรือเครื่องจักรผลิต เป็นต้น

จากตัวอย่างข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การออกแบบที่ดีนั้นควรต้องคำนึงถึงสิ่งดังต่อไปนี้

1. รูปแบบที่สร้างสรรค์
2. มีความงามที่หน้าสนใจ
3. สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย
4. เหมาะสมกับวัสดุ
5. สอดคล้องกับการผลิต

งานออกแบบก็เช่นกัน ย่อมประกอบขึ้นด้วย ส่วนประกอบของการออกแบบ (Element of Design) โดยส่วนประกอบหลายๆอย่างรวมตัวกันเป็นผลงาน ส่วนจะสวยงามน่าสนใจหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพในการปฏิบัติงานของผู้ออกแบบซึ่งจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

ส่วนประกอบของการออกแบบมีส่วนประกอบที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. จุด (Point) เมื่อเรากล่าวถึง จุด ในความหมายทั่วไป เรามักจะนึกถึงส่วนที่เล็กที่สุดในที่ใดที่หนึ่ง เช่น จุดบนผ้า จุดบนกระดาษ บนผ้า หรือบนพื้น จุดทางการออกแบบอาจเป็นส่วนที่เล็กที่สุดหรือใหญ่ก็ได้ในทางการออกแบบสามมิติ จุดอาจมีปริมาตรได้ด้วย เช่นจุดใน โครงสร้าง งานโมบิลหรืองานประติมากรรม เมื่อเราพบจุดบนงานออกแบบ จุดอาจบอกถึงขนาด ตำแหน่ง และแรงดึงดูด จุดในงานออกแบบได้มีส่วนสำคัญท่ามกลางบริเวณว่างทั้งการออกแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ

2. เส้น (Line) เมื่อจุดเคลื่อนที่ เส้นทางที่จุดเคลื่อนไปคือเส้น ความรู้สึกนึกคิดของเส้น จะต้องมีความยาว แต่ไม่มีความกว้างหรือความหนา มาก มีตำแหน่งและทิศทางพร้อมทั้งการ เคลื่อนไหวและการเจริญเติบโต เส้นในการออกแบบมีสภาพเป็นตัวแบ่งพื้นที่ แบ่งบริเวณว่าง หรือเป็นตัวกำหนดรูปทรงก็ได้ เส้นจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง กับการออกแบบ

3. รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form) เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของรูปทรงต่างๆ รูปร่างขององค์ประกอบเป็นอย่างไร มีผลมาจากรูปทรงของพื้นผิวและขอบของรูปทรงนั้น ทุกสิ่งที่ มองเห็นได้จะมีรูปร่างต่างๆ เช่นเมื่อเรามอง ขวด เราจะพบส่วนที่ใช้บรรจุทรงกระบอก และปาก เป็นเกี้ยว สิ่งที่เราเห็นทั้งหมดนั้นก็คือรูปทรง ส่วนที่เราเห็นเป็นเส้นรอบนอกหรือส่วนที่ตัดกับ บริเวณว่าง มีลักษณะโค้ง ผายออก และตัดตรง นั่นคือ รูปร่าง

4. มวลและปริมาตร (Mass and Volume) มวล (Mass) คือ เนื้อวัตถุทั้งหมดของสสารหรือวัตถุต่างๆ เช่น มวลของหินก็คือเนื้ออันแข็งแน่นของก้อนหิน มวลของฟองน้ำก็คือ เนื้ออันอ่อนนุ่มและโปร่งของฟองน้ำก้อนนั้นทั้งก้อน ส่วนปริมาตร (Volume) คือ บริเวณที่กินเนื้อที่ในอากาศทั้งหมดของวัตถุใดวัตถุหนึ่ง เป็นรูปทรงที่แสดงมิติกว้าง ยาว และหนา โดยเน้นสภาพที่กินบริเวณว่างรอบๆ ตัว มวลและปริมาตรจึงรวมอยู่ด้วยกันการออกแบบที่มีรูปทรงเป็นส่วนประกอบจึงสัมพันธ์กับมวลและปริมาตรด้วย

5. ลักษณะผิว (Texture) ลักษณะผิว คือ ส่วนเปลือกนอกของวัตถุที่มองเห็นได้หรือสัมผัสได้ ลักษณะผิวสัมผัสของรูปทรง จะมีผลต่อความแตกต่างในการรับรู้ด้วยการสัมผัส และการสะท้อนแสง ผิวสัมผัสเรียบจะให้ความรู้สึกอยากสัมผัส ผิวสัมผัสหยาบจะให้ความรู้สึกขรุขระหรือแหลมคมไม่น่าสัมผัส เหมาะที่จะดูด้วยตาเพียงเดียว ลักษณะของพื้นผิวเช่นนี้ให้ความรู้สึกเกี่ยวข้องกับงานออกแบบ 2 และ 3 มิติ

เป็นส่วนประกอบของการออกแบบที่ให้ความรู้สึกได้ดี

6. บริเวณว่าง (Space) บริเวณว่างในบ้าน เกิดขึ้นจากการกำหนดผนังห้อง การจัดวางตู้ โต๊ะ และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ การกำหนดบริเวณว่างในงานสถาปัตยกรรมนับว่ามีความสำคัญมากกับชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไป บริเวณว่างที่กว้างขวางจะให้ความรู้สึกที่สบายปลอดโปร่ง แต่บริเวณว่างที่เล็กคับแคบจะให้ความรู้สึกที่แออัด อึดอึด ไม่สบาย งานออกแบบก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริเวณว่าง ในสภาพที่ทำงานออกแบบต้องกำหนดรูปทรงลงบนบริเวณว่างที่กำหนดไว้

7. สี (Color) สีมากมายที่เราพบเห็นในชีวิตประจำวัน นอกจากจะให้ความรู้สึกสวยงาม น่าเกรียดยหรือให้ความรู้สึกอื่นๆ นอกจากนี้ สียังช่วยแยกประเภทหรือแยกชนิดของสิ่งต่างๆ อีกด้วย เมื่อเราเคยชินอยู่กับสีมากมายนี้ ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกเกิดการเปลี่ยนเป็นสีขาวดำเหมือนในโทรศัพท์ขาวดำความรู้สึกนึกคิดและวิถีทางดำรงชีวิตประจำวันคงเปลี่ยนไปมาก การกำหนดสีลงบนงานออกแบบนับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการเร้าอารมณ์ความรู้สึกและการแยกแยะความเข้าใจส่วนต่างๆของงานออกแบบด้วย

8. น้ำหนักสี เมื่อเราถ่ายภาพขาวดำ จะเห็นความแตกต่างของสีดำ เทาเข้ม เทา เทาอ่อน ละสีขาว ความแตกต่างเช่นนี้ คือ น้ำหนักสี น้ำหนักสีที่แตกต่างกัน ขนภาพวาดขาวดำคือสิ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดภาพที่หน้าสนใจขึ้น ถ้าถ่ายภาพนั้นมีเพียงน้ำหนักเดียว คือ ขาว ดำ หรือเทา ภาพนั้นคงไม่น่าสนใจถ้าพิจารณาอีกทางหนึ่งก็จะพบว่า ภาพขาวดำถ่ายทอดมาจากวัสดุสิ่งของ คน สัตว์ และสิ่งต่างๆรอบตัวเรา สีเหลืองและสีฟ้าอาจเป็นสีเทาอ่อน สีแดงสีเขียวอาจ

เป็นสีเทาสีม่วงอาจเป็นสีเทาเข้ม และสีน้ำเงินอาจเป็นสีดำในภาพผ่านขาวดำ เป็นต้น น้ำหนักสีในงานออกแบบมีค่าไม่ต่างไปจากน้ำหนักรอบๆ ตัวเรา หรือบนน้ำหนักบนภาพผ่านขาวดำข้างต้น

ตัวอย่างความรู้สึกต่างๆ ไปเกี่ยวกับสี

สีน้ำเงิน	ให้ความรู้สึกเยียบ สง่างาม ขรึม จริงจัง
สีม่วง	ให้ความรู้สึกหนัก สงบ มีเสน่ห์
สีเขียว	ให้ความรู้สึกงอกงาม ผักผ่อน สดชื่น
สีเหลือง	ให้ความรู้ สึกสดใส ระวัง
สีส้ม	ให้ความรู้สึกสว่าง เปรี้ยว ร้อน อบอุ่น
สีแดง	ให้ความรู้สึกอันตราย เปรี้ยว รุนแรง
สีเลือดหมู	ให้ความรู้สึกหนักแน่น สง่างาม
สีน้ำตาล	ให้ความรู้สึกเก่า หนัก สงบเสถียร
สีดำ	ให้ความรู้สึกหดหู่ เยียบ ทึบตัน
สีขาว	ให้ความรู้สึกสะอาด สุภาพ เรียบร้อย

9. ทิศทาง (Direction) ทิศทางของรูปร่างขึ้นอยู่กับว่า รูปร่างนั้นสัมพันธ์กันกับผู้ดูอย่างไร สัมพันธ์กันกับกรอบที่บรรจุอยู่อย่างไร หรือสัมพันธ์กับรูปร่างใกล้เคียงอย่างไร

10. ตำแหน่ง (Position) ตำแหน่งของรูปร่างพิจารณาโดยความสัมพันธ์กันของรูปร่างกับกรอบรูปร่างจะอยู่ห่างจากกรอบโดยรอบเท่ากัน หรือชิดกรอบด้านใดด้านหนึ่ง รูปร่างจะสัมพันธ์กับโครงสร้างในการออกแบบด้วย หากได้มีการออกแบบเบื้องต้นโดยคำนึงถึงโครงสร้างเป็นหลัก

11. แรงดึงดูด (Gravity) แรงดึงดูดไม่สามารถมองเห็นได้แต่ผู้ดูสามารถรู้สึกได้ถึงแรงดึงดูดของโลก เราจะรู้สึกถึงความหนัก เบา มั่นคง หรือไม่มั่นคง ของรูปร่างเดี่ยวหรือกลุ่มของรูปร่าง

1.3 ประเภทของการออกแบบ

1.3.1 การออกแบบสร้างสรรค์

เป็นการออกแบบเพื่อนำเสนอความงามความพึงพอใจเน้นความคิดสร้างสรรค์ แปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้เกิดความสะเทือนใจ เร้าใจ ซึ่งการสร้างสรรค์นี้อาจเป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือสร้างขึ้นใหม่ก็ได้ งานออกแบบสร้างสรรค์นี้มี 5 ลักษณะ คือ

งานออกแบบจิตรกรรม (Painting) คืองานศิลปะด้านการวาดเส้น ระบายสี เพื่อแสดงอารมณ์และความรู้สึกในลักษณะสองมิติ จำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในผลงานแต่ละชิ้น ของผู้สร้าง

งานออกแบบประติมากรรม (Sculpture) คืองานศิลปะด้านการปั้น แกะสลัก เชื่อมต่อในลักษณะสามมิติคือมีทั้งความกว้าง ยาว และหนา

งานออกแบบภาพพิมพ์ (Printmaking) คืองานศิลปะที่ใช้กระบวนการพิมพ์มาสร้างสรรค์รูปแบบด้วยเทคนิคการพิมพ์ต่างๆ เช่น ภาพพิมพ์ไม้ โลหะ หิน และอื่นๆ

งานออกแบบสื่อประสม (Mixed Media) คืองานศิลปะที่ใช้วัสดุหลากหลายชนิด เช่น กระดาษ ไม้ โลหะ พลาสติก เหล็ก หรือวัสดุอื่นๆ นำมาสร้างความผสมผสานกลมกลืน ให้เกิดผลงานที่แตกต่างอย่างกว้างขวาง

งานออกแบบภาพถ่าย (Photography) ยุคนี้เป็นยุคที่การถ่ายภาพกลายเป็นเรื่องง่าย ๆ สำหรับผู้ที่สร้างสรรค์งานถ่ายภาพ เพราะเทคโนโลยีการถ่ายภาพมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วด้วยการลงทุนสร้างสรรค์ที่ไม่แพงมาก การถ่ายภาพอาจเป็นภาพ คน สัตว์ สิ่งของ ธรรมชาติทั่วไป โดยมุ่งเน้นการสร้างสรรค์เนื้อหาที่แปลกใหม่เพื่อสนองความต้องการของผู้ถ่ายภาพ

1.3.2 การออกแบบสัญลักษณ์และเครื่องหมาย (Symbol & Sign)

เป็นการออกแบบเพื่อสื่อความหมายเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ทำความเข้าใจกับผู้พบเห็นโดยไม่จำเป็นต้องมีภาษากำกับเช่น ไฟแดง เหลือง เขียว ตามสีแยกหรือเครื่องหมายจราจรอื่นๆ

เครื่องหมาย (Symbol) คือสื่อความหมายที่แสดงความนัยเพื่อเป็นการชี้ เตือน หรือกำหนดให้สมาชิกในสังคมรู้ถึงข้อกำหนดอันตราย เช่น

เครื่องหมายจราจร

เครื่องหมายสถานที่

เครื่องหมายที่ใช้กับเครื่องกล

ที่ใช้กับเครื่องไฟฟ้า

เครื่องหมายตามลักษณะสิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ

สัญลักษณ์ คือสื่อความหมายที่แสดงความนัยเพื่อบอกให้ทราบถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งไม่มีผลในทางปฏิบัติเหมือนเครื่องหมายแต่มีผลทางด้านกรรับรู้ ความคิดหรือทัศนคติที่พึงมีต่อสัญลักษณ์นั้นๆ เช่น

สัญลักษณ์ของชาติ เช่น ธงชาติ ฯลฯ

สัญลักษณ์ขององค์กรต่างๆ เช่น สถาบันการศึกษา กระทรวง สมาคม พรรคการเมือง ฯลฯ

สัญลักษณ์ของบริษัทห้างร้านทางธุรกิจ เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน ฯลฯ

สัญลักษณ์ของสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ตราสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ที่ผลิตจำหน่าย ตามท้องตลาด ฯลฯ

สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ในสังคม เช่น การกีฬา การร่วมมือในสังคม การทำงาน ฯลฯ

1.3.3. การออกแบบโครงสร้าง

เป็นการออกแบบเพื่อใช้เป็นโครงยึดเหนี่ยวให้อาคารสิ่งก่อสร้างสามารถทรงตัว และรับน้ำหนักอยู่ได้ อาจเรียกว่าการออกแบบสถาปัตยกรรมคือการออกแบบสิ่งก่อสร้างประเภทต่าง ๆ ออกแบบอาคาร เช่น การออกแบบที่พัก อาศัย ออกแบบเขื่อน ออกแบบสะพาน ออกแบบอาราม โบสถ์ อื่น ๆ ที่คงทนและถาวร นักออกแบบเรียกว่าสถาปนิกผู้ให้ความสำคัญกับงานด้านนี้เป็นอย่างมาก นอกจากนั้นการออกแบบโครงสร้างยังเป็นส่วนหนึ่งของงานประติมากรรมที่เน้นคุณภาพของการออกแบบสามมิติและยังหมายถึงการออกแบบเครื่องเรือน ฉากและเวที อีกด้วย

1.3.4. การออกแบบหุ่นจำลอง

เป็นการออกแบบเพื่อเป็นแบบสำหรับย่อ ขยาย ผลงานตัวจริงหรือเพื่อศึกษารายละเอียดของสิ่งนั้น ๆ เช่น

หุ่นจำลองบ้าน

หุ่นจำลองผังเมือง

หุ่นจำลองเครื่องจักรกล

หุ่นจำลองทางวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

หุ่นจำลองเหล่านี้อาจจะสร้างจากงานออกแบบหรือสร้างเลียนแบบจากสิ่งที่มีอยู่แล้วเพื่อศึกษารายละเอียด หรือข้อมูลต่างๆ ซึ่งอาจจำแนกได้ ดังนี้

หุ่นจำลองเพื่อขยาย หรือย่อแบบ เช่น อาคาร อนุสาวรีย์ เหยี่ยว ฯลฯ ย่อส่วนจากสิ่งแวดล้อม เช่น ลูกโลก ภูมิประเทศ ฯลฯ

หุ่นจำลองเพื่อศึกษารายละเอียด เช่น หุ่นจำลองภายในร่างกายคน เครื่องจักรกล ฯลฯ

1.3.5. การออกแบบสิ่งพิมพ์

เป็นการออกแบบเพื่อการผลิตงานสิ่งพิมพ์ชนิดต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ ปกหนังสือ ปกรายงาน หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ นามบัตร การ์ดอวยพร หัว

กระดาษจดหมาย แผ่นพับ แผ่นปลิว ลายผ้า สัญลักษณ์ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย
หน่วยงาน ฯลฯ

1.3.6. การออกแบบผลิตภัณฑ์

เป็นการออกแบบเพื่อนำมาใช้สอยในชีวิตประจำวันโดยเน้นการผลิตจำนวนมาก
ในรูปสินค้าเพื่อให้ผ่านไปยังผู้ซื้อ ผู้บริโภคในวงกว้างคือการผลิต ผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมี
ขอบเขตกว้างขวางมากและแบ่งออกได้มากมาย หลายลักษณะ นักออกแบบรับผิดชอบเกี่ยวกับ
ประโยชน์ใช้สอยและความสวยงามของผลิตภัณฑ์ งานออกแบบ ประเภทนี้ได้แก่

งานออกแบบเฟอร์นิเจอร์

งานออกแบบครุภัณฑ์

งานออกแบบเครื่องสุขภัณฑ์

งานออกแบบเครื่องใช้สอยต่างๆ

งานออกแบบเครื่องประดับ อัญมณี

งานออกแบบเครื่องแต่งกาย

งานออกแบบภาชนะบรรจุผลิตภัณฑ์

งานออกแบบผลิตเครื่องมือต่าง ๆ ฯลฯ

1.3.7. การออกแบบโฆษณา

เป็นการออกแบบเพื่อชี้แนะและชักชวนทางด้านผลิตภัณฑ์ บริการ และความคิด
จากความคิดของคน คนหนึ่ง ไปยังกลุ่มชนโดยส่วนรวม ซึ่งการโฆษณาเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็น
สำหรับการดำรงชีวิตของประชาชน และธุรกิจเพราะจะช่วยกระตุ้น หรือผลักดันอย่างหนึ่งในสังคม
เพื่อให้ประชาชนเกิดความต้องการและเปรียบเทียบสิ่งที่โฆษณาแต่ละอย่างเพื่อเลือกซื้อ เลือกใช้
บริการหรือเลือกแนวคิดนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของเรา

การโฆษณาผลิตภัณฑ์ เช่น โฆษณาขายอาหาร ขายสิ่งก่อสร้าง ขายเครื่องไฟฟ้า
ขายผลิตผลทาง เกษตรกรรม การโฆษณาบริการ เช่น โฆษณาบริการท่องเที่ยว บริการซ่อม
เครื่องจักรกล บริการหางานทำ บริการของสายการบิน การโฆษณาความคิด เช่น โฆษณาความ
คิดเห็นทางวิชาการ ข้อเขียน ข้อคิดเห็นในสังคม ความดีงามในสังคมนอกจากนี้ยังมีการโฆษณา
ชวนเชื่อที่เสนอความคิดเห็น เกลี้ยกล่อม สร้างอิทธิพลทางความคิดหรือทัศนคติ เช่น การโฆษณา
ทางศาสนา โฆษณาให้รักษากฎจราจร โฆษณาให้รักษาติการโฆษณาเหล่านี้มี สื่อที่จะใช้กระจาย
สู่ประชาชน ได้แก่

สื่อกระจายเสียงและภาพ เช่น วิทยุ โทรทัศน์

สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร

สื่อบุคคล เช่น การแจกลินค้าส่งคนไปขายส่งสินค้าไปตามบ้าน

1.3.8. การออกแบบพาณิชย์ศิลป์

เป็นการออกแบบเพื่อใช้ฝีมือแสดงความงามที่ใช้ในการตกแต่ง อาจจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้เล็กๆ น้อยๆ ก็ได้ ส่วนใหญ่จะเน้นความสวยงาม ความน่ารัก ซึ่งเป็นความสวยงามที่มีลักษณะเข้าใจต่อผู้พบเห็นในทันทีทันใดและแสดงความสวยงามหรือศิลปะเด่นกว่าประโยชน์ใช้สอย เช่น การออกแบบที่ใส่ของจดหมายแทนที่จะมีเพียงที่ใส่ และที่แขวนซึ่งเป็นหน้าที่หลักก็อาจจะออกแบบเป็นรูปนกฮูกหรือรูปสัตว์ต่างๆ แสดงสีสันและการออกแบบที่แปลกใหม่ เข้าใจเป็นต้น ลักษณะของการออกแบบพาณิชย์ศิลป์ยังมุ่งออกแบบในลักษณะของแพ้น์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามสมัยนิยม

1.3.9. การออกแบบศิลปะประดิษฐ์

เป็นการออกแบบที่แสดงความวิจิตรบรรจงมีความสวยงามเพื่อให้เกิดความสุขสบาย รื่นรมย์ มากกว่าการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดอื่นใด ความวิจิตรบรรจงในที่นี้หมายถึง การตกแต่งสร้างสรรค์ลวดลายหรือรูปแบบด้วยความพยายามเป็นงานฝีมือที่ละเอียดประณีต เช่น การจัดผักซึ่งเป็นเครื่องจิ้มอาหารคาวของไทยแทนที่จะจัดพริก มะเขือ แตงกวา ต้นหอมลงในจานเท่านั้น แม่ครัวระดับฝีมือบางคนจะประดิษฐ์ตกแต่งพืช ผักเหล่านั้นอย่างสวยงามมาก เช่น ประดิษฐ์เป็นดอกไม้ รูปสัตว์หรือลวดลายต่าง ๆ งานศิลปะประดิษฐ์มีหลายประเภท เช่น งานแกะสลักของอ่อนเช่นผัก ผลไม้ สบู่ เทียนงานจัดดอกไม้ใบตอง เช่น ร้อยมาลัย จัดพวงระย้า ดอกไม้ โคมดอกไม้ งานเย็บปักถักร้อยตกแต่ง เช่น ปักลวดลายต่างๆ ถักโครเชต์เครื่องตกแต่งร่างกาย เช่น แหวน กำไล ต่างหู เข็มกลัดงานกระดาษ เช่น ฉลุกระดาษ ประดิษฐ์กระดาษเป็นดอกไม้งานประดิษฐ์เศษวัสดุ เช่น ใบไม้ เปลือกหอย ดอกหญ้า หลอดกาแฟ งานแกะสลักของแข็ง เช่น แกะสลักหน้าบัน คันทวย บานประตู โลหะ

1.3.10. การออกแบบตกแต่ง

เป็นการออกแบบเพื่อการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบเพื่อเสริมแต่งความงามให้กับอาคารบ้านเรือนและบริเวณที่อยู่อาศัย เพื่อให้เกิดความสวยงามน่าอยู่อาศัย การออกแบบตกแต่งในที่นี้หมายถึงการออกแบบตกแต่งภายนอกและการออกแบบตกแต่งภายในการออกแบบตกแต่งภายใน หมายถึง การออกแบบตกแต่งที่เสริมและจัดสภาพภายในอาคารให้สวยงาม น่าอยู่อาศัย ซึ่งหมายรวมถึงภายในอาคารบ้านเรือน ที่ทำงาน ร้านค้า

โรงเรียน การออกแบบตกแต่ง ภายนอกเป็นการออกแบบตกแต่งนอกอาคารบ้านเรือน ภายในรั้วที่สัมพันธ์กับตัวอาคาร เช่น สนาม ทางเดิน เรือนต้นไม้ บริเวณพักผ่อน และส่วนอื่นๆบริเวณบ้าน

2. เอกสารเกี่ยวกับสิ่งทอ

2.1 ความหมายของสิ่งทอ

สิ่งทอ (Textile) คำนิยามเดิมจะหมายถึงเฉพาะผ้าทอเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีการขยายความหมายครอบคลุมถึงเส้นใย ด้าย ผืนผ้า หรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากเส้นใย เส้นด้าย หรือผืนผ้าด้วย

สิ่งทอสามารถแยกตามประเภทการใช้งานเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มสิ่งทอทั่วไป (Conventional textiles) และ สิ่งทอเฉพาะทาง (Technical textiles)

ผ้าทอพื้นบ้าน นับเป็นศาสตร์และศิลป์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละท้องถิ่นแฝงด้วยความผูกพันที่เชื่อมโยงวิถีชีวิต ความเชื่อ และพิธีกรรม ซึ่งได้รับการถ่ายทอดและสืบสานต่อกันมารุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน การทอผ้าในหลายท้องถิ่นยังคงรักษารูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน รูปแบบลวดลายและกรรมวิธีในการผลิตผ้าทอ มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นและลักษณะเฉพาะของเชื้อชาติ สิ่งสำคัญ คือ การสอดแทรกภูมิปัญญาแห่งงานศิลป์ผสมผสานความปราณีตบรรจงอันเป็นการแสดงถึงสุนทรีย์ของผู้สร้างสรรค์ ประกอบกับการแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของท้องถิ่นที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า ผ้าทอพื้นบ้านจึงเป็นศิลปะแห่งภูมิปัญญาที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมรวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนที่แสดงผ่านทางลวดลายและเส้นสีผ้าที่สอดแทรกความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นรากฐานทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ผ้าทอจึงเป็นมรดกทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาในอดีตที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตปัจจุบัน

ผ้าทอพื้นบ้านจึงเป็นผลงานของความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคน อันเป็นความงามแห่งสุนทรีย์ที่เกิดขึ้นจากความปราณีตบรรจงบนรากฐานแห่งภูมิปัญญาของการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของคนในสมัยโบราณ และเกิดการสั่งสมประสบการณ์ ผ่านรูปทรงต่าง ๆ ที่แสดงถึงการเชื่อมโยงระหว่างการดำรงชีวิตกับธรรมชาติเข้าด้วยกันอย่างงดงาม

2.2 ประเภทของสิ่งทอ

2.2.1 สิ่งทอทั่วไป (Conventional textiles)

สิ่งทอทั่วไปนั้นครอบคลุมถึง สิ่งทอที่มีการขึ้นรูปตามปกติจากเส้นใยเป็นเส้นด้าย ไปจนถึง การถักทอขึ้นรูปเป็นผืนผ้า ลักษณะของผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้เช่น เชือก ซึ่งเกิดจากการ ขึ้นรูปจากเส้นใยผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปของเสื้อผ้า กระบวนการผลิตสิ่งทอเป็น กระบวนการต่อเนื่องของหลายๆกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การผลิตเส้นใย (Fiber formation) การขึ้น รูปเป็นเส้นด้าย (Yarn spinning) การขึ้นรูปสิ่งทอ (Textile formation) และการตกแต่ง สำเร็จ (Finishing) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องจึงมีทั้งอุตสาหกรรมที่ผลิตเส้นใย (ในกรณีของเส้นใย ประดิษฐ์) ซึ่งถือว่าเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำ (upstream) อุตสาหกรรมปั่นด้าย และอุตสาหกรรมถัก ทอผ้า ซึ่งถือว่าเป็นอุตสาหกรรมกลางน้ำ (midstream) และสุดท้ายอุตสาหกรรมฟอกย้อมและ ตกแต่ง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำ (downstream) ส่วนการผลิตเสื้อผ้านั้น ถือว่าเป็นอีก กระบวนการหนึ่ง ที่แยกออกมาเนื่องจากการนำเอาสิ่งทอ ไปออกแบบและตัดเย็บตามรูปแบบที่ ต้องการ

2.2.2 สิ่งทอเฉพาะทาง (Technical textiles)

สิ่งทอเฉพาะทาง (Technical textiles) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีสมบัติที่เหมาะสม กับการ นำไปใช้งาน ที่นอกเหนือไปจากสิ่งทอทั่วไป ตัวอย่างของผลิตภัณฑ์สิ่งทอเฉพาะทางได้แก่ ถุงลม นิรภัย เข็มขัดนิรภัย ผ้าอ้อมสำเร็จรูป เสื้อเกราะกันกระสุน มีกระบวนการผลิตที่แตกต่างออกไป ซึ่ง มักเป็นการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ โดยตรงจากเส้นใย ซึ่งเรียกว่าผ้าไม่ถักไม่ทอ หรือ นอนวูฟเวน (nonwoven) เหล่านี้กำลังมีการขยายตัวค่อนข้างสูง

2.2.3 สุนทรียศาสตร์ในงานผ้าทอพื้นบ้าน

ผ้าทอพื้นบ้าน เปรียบเสมือนงานศิลปะที่เกิดขึ้นจากการนำธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมา ประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน จากถักทอเส้นใยผสมผสานกับสีสันทันและลวดลายที่บอกถึงประเพณี และความเชื่อของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น อันก่อให้เกิดสุนทรียะแห่งความงามที่มีรากฐานความ เชื่อที่แตกต่างกันในแต่ละชาติพันธุ์ หากกล่าวถึงความคิดที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์ใน กระบวนการสร้างสรรค์ผ้าทอพื้นบ้านสามารถกล่าวถึงที่มาได้ 2 ประเด็นดังนี้

1. สุนทรียศาสตร์ที่เกิดจากความคิดเริ่มแรก คือ เกิดจากความคิดของผู้สร้างสรรค์โดยตั้งใจหรือไม่ ตั้งใจ ในการพบเห็นสิ่งรอบตัว อาทิเช่น ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ ฯลฯ ซึ่งก่อให้เกิดความคิดในการ สร้างสรรค์ลวดลายรวมถึงสีสันทัน เพื่อใช้แทนสัญลักษณ์ต่างๆ ผ่านทางการร้อยเรียงเส้นใยผสมผสาน กับความเชื่อของชาติพันธุ์

2. สุนทรียศาสตร์ที่เกิดจากความคิดพื้นฐาน คือ เกิดจากความคิดที่ได้รับการพัฒนาจากความคิด ขึ้นพื้นฐาน โดยการพัฒนารูปแบบและลวดลายขึ้นซึ่งอาจอาศัยความคิดที่เป็นนามธรรม สร้างสรรค์

รูปทรงให้เป็นรูปธรรมขึ้น เพื่อแสดงถึงแนวคิดและความเชื่อทางขนบธรรมเนียมประเพณีผ่านทาง ลวดลายบนผืนผ้า

ผ้าชิ้นตีนจก

สุนทรียะในงานผ้าทอพื้นบ้านคงหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าสิ่งเหล่านี้คืองานศิลปะที่เกิดจากความคิด เนื่องจากเมื่อความคิดต้องการมีที่อยู่อาศัยที่แน่นอน ความคิดได้รวมตัวกันเป็นภาพอันเป็นนามธรรมเพื่อรอการถ่ายทอดให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ศิลปะนั้นถือว่ามีประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิตและมนุษย์ หากพิจารณาผ้าทอพื้นบ้านในมุมมองของศิลปะในศาสตร์แห่งสุนทรียศาสตร์ จะพบว่า ลวดลายของผ้าทอพื้นบ้านมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ การรู้จักใช้ส่วนประกอบพื้นฐานทางศิลปะ ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และหลักการทางศิลปะ จนเกิดความรู้สึกด้านความงาม พร้อมทั้งการสอดแทรกความงามของรูปแบบที่แสดงให้เห็นที่ภาพที่มีความเข้าใจในรูปแบบที่ตัดทอน(Distortion) หรือรูปแบบนามธรรม (Abstract) ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักพบในงานทัศนศิลป์ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ผ้าทอพื้นบ้านสามารถเล่าเรื่องราวความเป็นมาและความเชื่อ อันเป็นคุณสมบัติที่สามารถแสดงประสบการณ์แห่งสุนทรียโดยแฝงด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ความเชื่อ ซึ่งสามารถสรุปได้ 3 ประเด็น คือ

1. เรื่องราวของธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์
2. เรื่องราวของชนพื้นบ้านที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น
3. คุณค่าของฝีมือการสร้างสรรคขึ้นงานด้วยมือ

อันเป็นวิถีของการพึ่งพาตนเองภายใต้การล้อมรอบด้วยธรรมชาติที่เป็นต้นทางแห่งภูมิปัญญา ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นนั้นสามารถเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สุนทรียะผลงานแห่งภูมิปัญญา โดยมองในประเด็นต่างๆดังนี้

1. เส้นใย ผ้าทอพื้นบ้านมีเส้นที่ตรงเส้นใยที่ใช้ในการทอผ้านั้นได้จากธรรมชาติ เนื่องจากการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่หาได้ทั่วไป แสดงให้เห็นถึงการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาเพื่อการสร้างสรรค์เครื่องนุ่งห่มเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ของภาคต่าง ๆ ซึ่งเส้นใยที่นิยมนำมาใช้ในการทอผ้าพื้นบ้าน คือ ฝ้ายและไหม เส้นใยที่ทอเป็นผืนผ้าสามารถเล่าเรื่องราวความเป็นมาแห่งถิ่นที่อยู่ โดยสังเกตจากลวดลายและความหนาของผ้า ยกตัวอย่างผ้าฝ้ายทอส่วนมากจะมีลายใหญ่ตามขนาดของเส้นใยฝ้าย สามารถบอกรอกได้ว่าเป็นผ้าของคนในท้องถิ่นที่มีอากาศเย็น เช่น ทางตอนเหนือของอีสาน ตรงกันข้ามกับทางตอนใต้ของภาคที่มีอากาศร้อน ผ้าพื้นเมืองก็จะเป็นผ้าไหมผืนบางที่มีลายทอขนาดเล็กตามใยไหม เป็นต้น

2. สี ผ้าทอพื้นบ้านสามารถแสดงถึงปัญญาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการรังสรรค์สีจากสิ่งรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสีจากแร่ธาตุ พืช และสัตว์ นำมาเป็นสีในการถ่ายทอดอันเป็นแต่แต้มสีสันให้แก่ผ้าแฝงด้วยเสน่ห์แห่งความรู้และความบังเอิญ ผ้าที่ย้อมด้วยสีธรรมชาติแต่ละผืนสามารถบอกเล่าถึงกลุ่มชาติพันธุ์และความเชื่อ ยกตัวอย่าง ผ้าพื้นเมืองบ้านโพนพิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นผ้าไหมผืนบางสีสด เพราะชาวบ้านในท้องถิ่นมีเชื้อสายไทย-เขมรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดสุรินทร์ ความนิยมในสีสันของผ้าจึงเน้นไปที่แม่สีหลักสามสี คือ เขียว เหลือง และแดง เป็นต้น โดยแต่ละท้องถิ่นจะมีเทคนิคและวิธีการในการได้มาซึ่งสีย้อมธรรมชาติต่างกันไปตามประสบการณ์ของผู้รังสรรค์ แสดงถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านผสมผสานสุนทรีย์ะในการคิดค้นวัตถุดิบธรรมชาติในการย้อมสี หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาในการย้อมสีเกิดขึ้นจากความบังเอิญอันก่อให้เกิดประสบการณ์แห่งสุนทรีย์ะ
3. การทอด้วยกี่พื้นบ้าน และใช้เครื่องมือที่พัฒนาเป็นเครื่องทุนแรงแบบพื้นบ้าน อันเป็นเครื่องมือที่ถูกคิดค้นและพัฒนารูปแบบเพื่อความสะดวกในการทำงาน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า อาจเรียกว่า กี่ หรือ ทูก พัฒนาจากหลักการเบื้องต้นที่ต้องการให้มีการขัดลายนกันระหว่างด้ายเส้นยืนกับด้ายเส้นพุ่ง โดยมีจำนวนเพียงพอที่จะทำให้เกิดเป็นผืนผ้าขึ้น โดยเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า โดยเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้าประกอบด้วยอุปกรณ์ด้วยกัน 2 ส่วน คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมด้ายและอุปกรณ์สำหรับทอผ้า แต่ละท้องถิ่นจะมีรูปแบบที่ต่างกันบ้าง สิ่งที่สำคัญคือการสร้างลวดลายโดยผ่านการขัดกันระหว่างเส้นด้ายหรือเส้นใยที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญา ทำให้เกิดงานศาสตร์และศิลป์ผ่านลวดลายที่เกิดขึ้นจากการทอ
4. ทำด้วยมือในทุกขั้นตอน มีพัฒนาการของฝีมือ โดยการใช้เทคนิคการทอลวดลายที่มีความสวยงาม เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผ้าทอพื้นบ้านของไทยส่วนใหญ่จะใช้เส้นใยจากธรรมชาติทั้งฝ้ายและไหม โดยการใช้ประสบการณ์สร้างสรรค์ผลงานตั้งแต่การผลิตเส้นใย การย้อมสี การออกแบบ จนกระทั่งทอเป็นผืนผ้า สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการทำงานของคนเพียงคนเดียว เปรียบเสมือนศิลปินผู้สร้างงานศิลปะ ที่ต้องใช้สุนทรีย์ะในการให้ความ ความงามที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการพุ่งกระสวยหรือการกระแทกพื้นหวีสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ต้องอาศัยทักษะ ผู้สร้างจึงต้องมีประสบการณ์ในการทอผ้าที่ครอบคลุม รวมถึงกระบวนการคิดการแก้ปัญหาเพื่อได้มาซึ่งผ้าทอที่สมบูรณ์ อันเป็นเสน่ห์ของงานพื้นบ้าน
5. ผืนผ้ามีเรื่องราวบ่งบอกลักษณะเฉพาะถิ่น การทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองหลายแห่งยังคงทอลวดลายสัญลักษณ์ดั้งเดิม โดยเฉพาะในชุมชนที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์ ซึ่งกระจายตัวอยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ศิลปะการทอผ้าของกลุ่มชนนับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มกระจายไปทั่วทุก

ภาค แต่มีการแสดงความเชื่อและเอกลักษณ์เป็นกลุ่มเช่นกัน ได้แก่ ภาคตะวันออก เชียงเหนือและภาคเหนือ รูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อและ ขนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติและกลุ่ม อีกทั้งลวดลายและสัญลักษณ์บนผ้าทอ เชื่อกันว่ามีการเชื่อมโยงกับคติความเชื่อของคนไทยที่สืบทอดกันมา ซึ่งอาจเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านี้กับลวดลายสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในศิลปะประเภทอื่น ในงานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม หรือในตำนานพื้นบ้านและวรรณกรรมต่าง ๆ

ผ้าซิด

จากข้อมูลที่กำลังข้างต้นเป็นมุมมองของสุนทรียศาสตร์ที่สามารถพบเห็นได้ในผ้าทอพื้นบ้าน ที่นับว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ อันเป็นภูมิปัญญาที่แสดงถึงคุณค่าของประโยชน์ใช้สอย คุณค่าด้านความงามที่เป็นคุณลักษณะพิเศษที่สร้างความสมดุลของสีและสัดส่วน รวมถึงขนาดลวดลายที่มีจังหวะประสานต่อเนื่องเป็นระยะ ที่มีคุณค่าแห่งสุนทรียะของท้องถิ่นต่าง ๆ อีกทั้งคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นการสืบสานความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่แสดงถึงตัวตนและความอุดมสมบูรณ์แห่งภูมิแห่งความคิดและการสร้างสรรค์อันเป็นรากฐานแห่งสุนทรียะของการสร้างสรรค์อย่างแท้จริง

ผ้าทอพื้นเมืองสุนทรียะในกระแส

แฟชั่น เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า Fashion ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำนี้ว่า “สมัยนิยมหรือวิธีการที่นิยมกันทั่วไปชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง” เป็นการยอมรับจนเกิดเป็นค่านิยม ซึ่งหากกล่าวถึงคำว่าแฟชั่น หลายคนมีมุมมองลงไปในเรื่องของเครื่องแต่งกาย คำว่า “แฟชั่น” ในกระแสปัจจุบันนั้น แฟชั่นเครื่องแต่งกายจะมีพื้นที่ในกระแสความนิยมมากเป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะการยึดพื้นที่ในการบริโภคที่มีอัตราการซื้อหา มากเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคสามารถจับจ่ายได้ไม่ยากนักเพราะราคาไม่แพงจนเกินไป อีกทั้งกำลังซื้อของกลุ่มวัยรุ่นที่ต้องการมีพื้นที่ของตัวเองอยู่บนกระแสของคำว่า “แฟชั่น” ดังนั้นแฟชั่นอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระแสความนิยมทั่วไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจมีกระบวนการเกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหรือภาษาในช่วงหนึ่งซึ่งเป็นไปตามกระแส

วัฒนธรรมบริโภคในการเลือกบริโภคแฟชั่น เกิดจากปัจจัยที่สำคัญหลายประการ ประเด็นที่สามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจน คือ เรื่องของการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีการตัดสินใจซื้อได้ง่ายและมีอำนาจใช้จ่ายสูง แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชีพและสร้างรายได้ ซึ่งปรากฏเห็นได้จากการใช้เวลาว่างตามศูนย์การค้า หรือแหล่งช้อปปิ้ง รวมถึงการแสดงอัต

ลักษณะของวัยรุ่นในรูปแบบต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีการบริโภค เกี่ยวข้องด้วยทั้งสิ้น แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมบริโภคมีมุมมองทฤษฎีที่สำคัญ 3 ประการ

1. วัฒนธรรมบริโภคจำเป็นสำหรับการก่อตัวและขยายตัวของการผลิตสินค้าภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งก่อตัวให้เกิดการขยายตัวของวัฒนธรรมที่นิยมวัตถุตามมา

2. วัฒนธรรมการบริโภคเป็นมุมมองตามกรอบคิดของสังคมวิทยา ความพึงพอใจที่ได้จากการครอบครองสิ่งของนั้นถูกตีกรอบโดยโครงสร้างสังคมว่าจะสามารถเข้าถึงสินค้านั้นๆ ได้มากน้อยเพียงใด และความพอใจในสินค้ายังสัมพันธ์กับสถานภาพซึ่งการบริโภคเป็นเรื่องของการมุ่งแสดงและรักษาความแตกต่างทางชนชั้นภายใต้บริบทของสังคม

3. อารมณ์ความรู้สึกพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภค เป็นความฝันและความปรารถนาในจินตนาการแห่งวัฒนธรรมบริโภคที่เติมเต็ม มุ่งเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจทั้งทางกายและสุนทรียะ การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมบริโภคเพิ่มขึ้นในฐานะการเป็นวัฒนธรรม เกิดขึ้นมาโดยอัตโนมัติจากการผลิตที่แพร่หลายขึ้นของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ทุนนิยม ปรัชญาการบริโภคทางวัฒนธรรมบริโภคนิยมยังถูกเสริมด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในสังคมปัจจุบัน ที่ประสิทธิผลในการผลิตเป็นการเสริมสร้างความยุ่งเหยิงของการใช้สินค้าเพื่อแสดงสถานภาพความเป็นกระแสแฟชั่น ร่วมกับการมองข้ามเส้นแบ่งของศิลปะชั้นสูงกับศิลปะเพื่อมวลชนที่นักคิดบางคนให้ความเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมแบบหลังสมัยใหม่ หรือเรียกกว่า Postmodernism

การอนุรักษ์สู่การพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้แห่งสุนทรียศาสตร์

ผ้าทอพื้นบ้านในฐานะมรดกทางศิลปวัฒนธรรม หมายถึง ผลงานที่เกิดจากการคิดค้นประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งที่ดีกันว่าเป็นสิ่งดีงาม มีการเรียนรู้ สืบทอดต่อกัน มรดกทางศิลปวัฒนธรรมจึงไม่เพียงแต่งานศิลปหัตถกรรมอันทรงคุณค่าเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาวรรณกรรม และการแสดง โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น หากกล่าวถึง การอนุรักษ์ผ้าทอพื้นบ้านสู่การพัฒนาแนวคิดการออกแบบร่วมสมัย คือ การแก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดจากความเจริญในด้านต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการปกป้องต่อมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ให้มีพื้นที่ในการแสดงความงามแห่งสุนทรียะของภูมิปัญญาคงอยู่แต่การคงอยู่อาจมีการพัฒนาร่วมกับแนวคิดของความร่วมสมัยในสังคมแห่งการบริโภคที่อยู่บนกระแสของการเปลี่ยนแปลง การอนุรักษ์มีหลายแง่มุมของการดำรงอยู่ซึ่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งแนวทางในการอนุรักษ์ผ้าทอพื้นบ้านสามารถเสนอแนวคิดได้ 2 ประเด็น คือ

1. การอนุรักษ์เพื่อการรักษาให้คงอยู่ในฐานะมรดกทางศิลปวัฒนธรรม
2. การอนุรักษ์เพื่อการต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา

ผ้าทอพื้นบ้านสุนทรียศาสตร์แห่งภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่อาจมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งเหล่านี้กำลังจะทำให้ภูมิปัญญาที่เป็นองค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่น ที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน ที่มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เลือนหายไปจากสังคมไทย ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าหากภูมิปัญญาเหล่านี้ถูกกลืนไปในสังคมแห่งทุนนิยม พื้นฐานความเข้าใจธรรมชาติที่มีมาแต่โบราณก็จะสูญไปตามกาลเวลา ภูมิปัญญาจึงมีความสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของสังคมพื้นบ้าน ที่เป็นสังคมของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน คนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสัตว์ มีการพึ่งพิงความสามารถโดยใช้ความรู้จากประสบการณ์ ที่สั่งสมและสืบทอดกันมาเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงการแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ อันสร้างให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมชาติ เผ่าพันธุ์ หรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานความเข้าใจที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้สังคมมีความเห็นพ้องในหลักการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาจึงเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของสังคมพื้นบ้านที่เป็นรากฐานการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น ที่แฝงไปด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์อันเป็นสุนทรียะที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์และแนวคิดแห่งภูมิปัญญา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา เป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงการแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชาติ ของเผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน

2. ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน ซึ่งได้จากประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป นำมาใช้แก้ไขปัญหาโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่โดยชาวบ้านคิดเอง เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต หรือเป็นความรู้ของชาวบ้านที่ผ่านการปฏิบัติมาแล้วอย่างโชกโชน เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้มีพลังและสำคัญยิ่ง ช่วยให้

ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอดสร้างสรรคการผลิตและช่วยในด้านการทำงาน เป็นโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการ มีเหตุ มีผลในตัวเอง

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดว่าวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง จัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เอง จึงควรมีการสืบค้นรวบรวม ศึกษา ถ่ายทอด พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

4. ภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะของคนไทยที่เกิดจากการส่งเสริมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการการเลือกสรร เรียนรู้ปรุงแต่งและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ผ้าทอพื้นบ้านจึงเป็นศิลปะที่มีประวัติอันยาวนานและมีความมั่งคั่งปรากฏอยู่หลากหลาย อีกทั้งยังมีการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีการผลิตผ้าทอมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบลวดลายและกรรมวิธีในการผลิตมีแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นอันมีรูปแบบเฉพาะของเชื้อชาติ สิ่งสำคัญการสอดแทรกภูมิปัญญาแห่งงานศิลปผสมผสานความปราณีตบรรจง แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของท้องถิ่นที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าผ้าทอพื้นบ้านจึงเป็นศิลปะแห่งภูมิปัญญา ที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนแสดงผ่านทางลวดลายเส้นสีของผ้าที่สอดแทรกความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีอันรากฐานทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เปรียบเสมือนการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ลงบนผืนผ้า อีกทั้งเพื่อแสดงออกถึงความเป็นผ้าพันซ์ของตน ประกอบกับการแสดงให้เห็นถึงสุนทรีย์ในการสร้างสรรค์ผลงานจากภูมิปัญญา ซึ่งเป็นต้นทางแห่งการสร้างสรรค์ความรู้ควบคู่ไปกับความงามที่มีพื้นฐานจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตท่ามกลางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. เอกสารเกี่ยวข้องกับการจัดโต๊ะอาหาร

3.1 การจัดโต๊ะอาหารแบบต่างๆ

การจัดโต๊ะอาหารแบบจีน

คนจีนใช้โต๊ะกลมเพื่อแสดงว่า เวลาของการกินไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องชนชั้นทางสังคม ถ้าแก่กับลูกจ้างคนงานล้อมวงกันกินอาหารกลางวันยังคงมีให้เห็นได้ตามบริษัทต่าง ๆ คนจีนใช้โต๊ะกลมเพื่อแสดงว่าเวลาของการกินไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องชนชั้นทางสังคม ถ้าแก่กับลูกจ้างคนงานล้อมวงกันกินอาหารกลางวันยังคงมีให้เห็นได้ตามบริษัทต่างๆ

ในการกินแบบมีพิธีกรรมตรง แยกเกียรติยศจะถูกเชิญให้นั่งตรงที่อยู่ห่างจากทางเดิน หรือประตูทางเข้า หรือประตูครัวมากที่สุด ส่วนเจ้าภาพจะนั่งหันหลังให้ประตู ทั้งนี้เพราะตำแหน่งที่อยู่ห่างจากเส้นทางสัญจรของพนักงานเสิร์ฟหรือบุคคลอื่นๆ ที่เดินไปเดินมา ถือว่าเป็นที่ที่ดีที่สุดผู้สั่งทำการกินโต๊ะจีนบอกว่า รายการอาหารแบบโต๊ะจีนมีอาชีพ จะมีการคำนวณล่วงหน้าในเรื่องปริมาณและคุณค่าทางโภชนาการไว้เรียบร้อยแล้ว ต้องกินครบทุกอย่างตามที่จัดจึงจะเกิดความสมดุลของหยินและหยางในอาหาร วิธีกิน คือ ตักอาหารเพียงอย่างละ 1 ครั้ง จะกินได้ครบทุกรายการอย่างอิมพอดี อุปกรณ์ในการกิน คือ ตะเกียบ ตะเกียบจีนต่างกับตะเกียบญี่ปุ่นตรงที่ปลายไม่แหลม แต่ธรรมเนียนเกี่ยวกับการใช้ตะเกียบก็คล้าย ๆ กัน ตะเกียบไม่ได้มีไว้สำหรับเล่น ฉะนั้นการเอาตะเกียบมาเคาะ หรือตีโต๊ะเล่นแบบไม้ตีกองเป็นมารยาทที่น่ารังงวมไปถึงการใช้ตะเกียบชี้โน่นชี้นี้ การปักตะเกียบที่มลงในชามข้าว เป็นกิริยาต้องห้าม คนจีนเชื่อว่าจะทำให้โชคร้าย เพราะเหมือนปักรูปไว้คนตายการใช้ตะเกียบคู้อาหารเพื่อเลือกหาชิ้นที่จะคิบ ก็อย่าทำ เมื่อหมายตาชิ้นไหนไว้ เสิ้งแล้วก็คิบมาเลย หากจะต้องยื่นขึ้นเพื่อคิบอาหารชิ้นที่คุณต้องการก็สามารถทำได้ ไม่ผิดมารยาทอันดีแต่ประการใด ธรรมเนียมอีกอย่างที่ตรงกันข้ามกับธรรมเนียมตะวันตก คือ เรื่องของการเก็บจาน คนจีนจะเก็บจานอาหารทันทีที่กินเสร็จ เพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพในการเสิร์ฟ จานสำหรับใส่กระดูก (ถ้ามี) จะเก็บออกไปและเปลี่ยนใหม่ให้หลายครั้งในระหว่างการกิน แต่สิ่งที่ไม่เปลี่ยนให้คือตะเกียบ การกินโต๊ะจีนแบบมีพิธีกรรมมักจะกินเวลาหลายชั่วโมง และมีอาหารมากกว่า 20 ชนิด แต่เมื่อเจ้าภาพยืนขึ้นเพื่อดื่มปิดรายการ หรืออาหารจานสุดท้ายถูกจัดการเรียบร้อยแล้วแสดงว่าการกินสิ้นสุด ทุกคนจะต้องลุกจากโต๊ะทันที ประเภทนั่งเอ้อระเหย ดื่มกาแฟ คุยต่อที่โต๊ะโดยที่ไม่มีอาหาร ไม่ใช่ธรรมเนียมจีน

3.2 ศิลปะการจัดโต๊ะอาหาร

ศิลปะเกี่ยวกับการจัดอาหาร อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญของมนุษย์ อาหารนอกจากสนองความต้องการทางกายของมนุษย์แล้ว อาหารยังสนองความต้องการทางด้านจิตใจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นในการบริโภคอาหารผู้จัดอาหารจึงต้องใช้ศิลปะในการสร้างสรรค์ตกแต่งอาหาร เพื่อให้อาหารเป็นเครื่องจรรโลงใจในขณะเดียวกัน ศิลปะเกี่ยวกับการอาหาร

มีองค์ประกอบศิลปะที่นำมาเกี่ยวข้องในการจัดอาหาร

๗. TT
๘๕๗
ก 3๗๗ก
๒๕๕๕

สำนักหอสมุด
15 ต.ก. 2555

1. ขนาดและสัดส่วน (Size and Proportion)

ในการจัดอาหาร ขนาดและสัดส่วนนำมาเกี่ยวข้องกับในการจัดอาหารในภาชนะ หากภาชนะมีขนาดเล็กอาหารในจานควรมีปริมาณที่พอดี ไม่มากจนล้นหรือเลอะออกมานอกภาชนะ เพราะจะทำให้ไม่น่ารับประทาน ในการจัดอาหารบนโต๊ะ หากโต๊ะมีขนาดเล็กภาชนะที่ใช้ควรมีสัดส่วนที่พอเหมาะไม่ใหญ่จนแน่นโต๊ะ หรือเล็กจนตักอาหารไม่ถนัด

1, 6032813

2. ความกลมกลืน (Harmony)

ความกลมกลืนในการจัดอาหารจะเกี่ยวข้องกับอาหารและภาชนะ อาหารควรเหมาะสมและกลมกลืนกับภาชนะอาหารประเภททอดควรใส่ในจาน หรืออาหารประเภทน้ำควรใส่ในชาม นอกจากนี้ผลไม้ควรใส่ตะกร้าหรือถาดไม้จะเหมาะสมกว่าใส่ในถาดโลหะ อาหารบางประเภทควรคำนึงถึงความกลมกลืนของภาชนะเช่นกัน เช่น อาหารภาคเหนืออาจเสิร์ฟในขันตอก หรืออาหารภาคกลางเสิร์ฟในจานที่ดูสวยงาม สะอาด หรือมีขอบเป็นลวดลายไทย เป็นต้น

3. การตัดกัน (Contrast)

ศิลปะในการตัดกันของการจัดอาหาร ทำได้โดยการตัดกันระหว่างการตกแต่งโต๊ะอาหารและการจัดอาหาร สีของอาหารหรือการตกแต่งอาหาร แต่ในการตัดกันไม่ควรตัดกันในปริมาณที่มาก เพราะจะทำให้ขาดความน่าสนใจ ในปัจจุบันการจัดตกแต่งโต๊ะอาหารนิยมจัดดอกไม้ให้สูงเกินมาตรฐานการจัด เพื่อสร้างความสนใจและความโดดเด่นของบรรยากาศ แต่ในการจัดควรระมัดระวังเพราะจะทำให้รกและขัดต่อการสนทนาได้ ส่วนสีของอาหารหรือการตกแต่งอาหารสามารถตัดกันได้ตามความเหมาะสมของความสวยงาม

4. เอกภาพ (Unity)

เอกภาพในการจัดอาหาร ทำได้โดยการรวมกลุ่มของการจัดโต๊ะอาหาร เช่น การจัดจาน ช้อนส้อม หรือชุดอาหารเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ได้อย่างสะดวกและเหมาะสมกับอาหารที่จัดนั้น ๆ ส่วนการจัดอาหารในจานควรจัดให้พอเหมาะไม่แผ่กระจายยากต่อการรับประทาน หรือเครื่องปรุงต่าง ๆ ควรอยู่ด้วยกันกับอาหารที่เสิร์ฟนั้นๆ

5. การซ้ำ (Repetition)

การซ้ำเป็นการทำในลักษณะเดิม เช่น การตกแต่งของจานด้วยลักษณะซ้ำกันแบบเดิมอย่างมีจังหวะ ได้แก่ การวางแตงกวาเรียงรอบขอบจาน เพื่อเน้นการจัดอาหารให้น่ารับประทานยิ่งขึ้น

6. จังหวะ (Rhythm)

การจัดจังหวะในการตกแต่งอาหาร ทำได้หลายประการ ทั้งการจัดจังหวะของอาหารบนโต๊ะ การตกแต่ง หรือจัดตกแต่งอาหารในภาชนะ เช่นการวางแตงกวาสลับกับมะเขือเทศเรียงรอบขอบจาน

หรือการจัดตกแต่งบริเวณโต๊ะอาหารด้วยสิ่งตกแต่งต่าง ๆ อย่างมีจังหวะ เช่น แจกันดอกไม้ หรือเชิงเทียน เป็นต้น

7. การเน้น (Emphasis)

ศิลปะการจัดตกแต่งอาหารให้น่าสนใจอยู่ที่การเน้น การเน้นสามารถทำได้ทั้งการตกแต่งบรรยากาศในห้องอาหาร การเน้นยังเกี่ยวข้องกับสีส้มของอาหาร การตกแต่งอาหาร เช่น การแกะสลักผัก ผลไม้ หรือการจัดบรรยากาศด้วยการจัดดอกไม้ ล้วนแล้วแต่เกิดจากการเน้นทั้งสิ้น หากต้องการให้อาหารที่จัดนำเสนอใจ ควรคำนึงถึงศิลปะที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ สิ่งนั้นคือ การเน้นนั่นเอง

8. ความสมดุล (Balance)

การจัดอาหารหรือโต๊ะอาหาร ความสมดุลจะช่วยให้พื้นที่จัดมีน้ำหนักในการจัดวางอย่างลงตัว ไม่หนาแน่นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ทำให้ง่ายต่อการใช้สอยและงดงามต่อการมองเห็น การจัดอาหารในงานเลี้ยง พื้นที่จัดไม่ควรอยู่รวมกันเพราะจะทำให้เกิดความหนาแน่นของพื้นที่ ควรกระจายพื้นที่ในการจัดให้สมดุล โต๊ะวางอาหารควรอยู่ในบริเวณที่มีพื้นที่กว้างเพื่อสะดวกต่อการตัดอาหาร ขนมหวานหรือผลไม้ควรแยกออกไปอีกบริเวณหนึ่ง เพื่อสร้างความสมดุลของพื้นที่ นอกจากนี้การจัดอาหารในงานควรคำนึงถึงความสมดุลเช่นกันเพราะความสมดุลจะทำให้อาหารในงานดูเหมาะสม

9. สี (Color)

การใช้สีตกแต่งอาหารเป็นเรื่องง่ายกว่าการใช้สีตกแต่งในเรื่องอื่น เพราะอาหารในแต่ละอย่างจะมีสีส้มในตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอาหารไทย ซึ่งมีมากมายหลายสี แกงเขียวหวานสีเขียวอ่อน แกงเผ็ดสีแดงส้ม หรือแกงเลียงสีเขียว การใช้สีตกแต่งอาหารเพียงเพื่อต้องการให้อาหารเกิดความน่ารับประทาน และสร้างจุดเด่นของอาหาร ดังนั้นการใช้สีตกแต่งอาหาร จึงควรใช้สีจากธรรมชาติ เพื่อความปลอดภัยในการบริโภค เช่น สีเขียวจากใบเตย สีม่วงหรือสีน้ำเงินจากดอกอัญชัน หรือสีเหลืองจากฟักทองหรือขมิ้น เป็นต้น ถึงแม้ว่าอาหารจะมีรสอร่อยเพียงใดแต่หากขาดการปรุงแต่งด้วยสีส้มอาหารนั้นอาจขาดความสนใจได้

4. เอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาของผ้าทออำเภอลับแล

ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

จากที่ปรากฏในพงศาวดารโยนก ชาวไท - ยวน หรือชาวโยนก เป็นกลุ่มชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาจักรล้านนามาแต่ดั้งเดิม ชาวไท - ยวน ถูกกวาดต้อนลงมาอยู่ในประเทศไทยในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เนื่องจากอาณาจักรล้านนาพ่ายแพ้สงครามกับอยุธยา อาณาจักรล้านนา

จึงตกเป็นเมืองขึ้นของอยุธยา แล้วอพยพไปอยู่หลายกลุ่มในประเทศไทย และจากการได้พูดคุยกับ ผู้เฒ่าผู้แก่ เล่าให้ฟังว่าชาวลับแลอพยพมาจากเมืองเชียงแสน แบ่งเป็น 2 พวก คือ

พวกแรก ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านเชียงแสน อีกพวกไปอยู่ที่บ้านน้ำอ่าง อำเภอ ตรอน จังหวัดอุดรธานี ในปัจจุบัน ในพวกแรกเมื่อตั้งหลักแหล่งได้ทำเลที่ดีในการทำมาหากินแล้วก็ได้ ขยายพื้นที่ทำมาหากินจนเป็นหมู่บ้านกว้าง ขยายออกมาจนคลุมเป็นอำเภอลับแลในปัจจุบัน ชาว ไทย - ยวน ลับแลเป็นกลุ่มชนที่ยึดถือวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อย่างดี โดยเฉพาะการทอผ้าขึ้นตีนจกซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทย - ยวน ลับแล ซึ่งก็เป็นหลักฐานอย่างหนึ่ง ที่ชี้ให้เห็นว่าชาวลับแลมี เชื้อสายไทยยวน

ลวดลายผ้าจกลับแล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ลายหลักและลายประกอบ

ลายหลัก คือ ลวดลายขนาดใหญ่ที่อยู่ตรงกึ่งกลาง การเรียกชื่อผ้าขึ้นตีนจกจะเรียกชื่อ จากลายหลัก เช่น เก็ดทะหวา (ดอกพุดซ้อน) ดอกหงส์ใหญ่ ดอกหงส์เครือ เป็นต้น

ลายประกอบ คือ ลายย่อยที่นำมาประกอบแต่งลายหลักให้มีความสมบูรณ์แบบมาก ยิ่งขึ้น เช่น นกคุ้ม ภูเขา สร้อยดอกหมาก ขอไร่ นกกินน้ำร่วมต้น เป็นต้น

ลวดลายของผ้าขึ้นตีนจกลับแล ช่างทอไม่ได้ทอเพื่อความงามเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ ยังคงแฝงไว้ด้วยคติความเชื่อในลวดลายนั้น ๆ เช่น ลายนกคุ้ม คือการอยู่คุ้มเหี้ยคุ้มเรือน คุ้มผัว คุ้มเมีย บังเกิดสิริมงคลในชีวิตคู่ การครองรัก

3. ลักษณะของสิ่งทอจากฝ้ายเมืองลับแล จังหวัดอุดรธานี

จากคำกล่าวที่ว่า "ผ้าขึ้นตีนจก" เป็นภูมิปัญญาของชาวลับแลด้านการถักทอเส้นไหมและ เส้นด้าย ให้เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีความงดงาม และแสดงถึงชนชาติความเป็นมาของคนลับแลรวมทั้ง แสดงถึงวิถีชีวิต ความเชื่อโศกลาง ของคนลับแลในอดีตถึงปัจจุบันจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ตาม โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วไป พบว่าเอกลักษณ์และ จุดเด่นของผ้าขึ้นตีนจก ดังนี้

1) เป็นผ้าทอที่ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นในอดีตโดยไม่มีวัฒนธรรมสมัยใหม่ เข้าปะปน โดยเฉพาะลวดลายเป็นลายโบราณที่มีการอนุรักษ์ไว้ บนผ้าจกแต่ละผืนหรือตีนจกของผ้าขึ้นจะมี ลวดลายมาก ตีนจกจะเป็นเส้นไหม มีหลายสีลวดลายงดงามเป็นเอกลักษณ์

2) ลวดลายบนผืนผ้าจะเป็นลายเฉพาะของท้องถิ่นในผ้าแต่ละผืนจะมีลายไม่ซ้ำกัน ไม่ เหมือนกันและความไม่เหมือนกันดังกล่าวถือเป็นเอกลักษณ์เป็นความงดงามของผ้าขึ้นตีนจก ลวดลายของขึ้นตีนจกจะประกอบด้วย ลายหลัก และลายประกอบ โดยมีลายหลัก จำนวน 13 ลาย และลายประกอบมากกว่า 20 ลาย

3) กรรมวิธีการผลิต

เป็นผลิตภัณฑ์ที่เรียกว่าเป็นงานฝีมือ (Handmade) เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากคนลับแล จากอดีตถึงปัจจุบันไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นจกมือ จกขนมเณ การถักทอจะขนานข้างด้วยขนาดและนกกม้า เป็นลายประกอบโดยเฉพาะลายนาของคนลับแลจะไม่เหมือนกับที่อื่น ๆ จกจะไม่เลอะเทอะ ลวดลายไม่ปะปนกัน และจะแบ่งลวดลายสำคัญ ๆ ไว้ในผ้าแต่ละประเภท

4) การทอผ้าตีนจก

ด้านลวดลายบนผืนผ้ามีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อโชคลาง และความเป็นสิริมงคลของการนำผ้าจกไปสวมใส่ ลักษณะเด่นของชิ้นตีนจกอีกอย่างหนึ่งคือ ลักษณะของการต่อชิ้น จะมีการต่อเอว ต่อจก มีความหมายถึงการต่ออายุ และมีความเชื่อในเรื่องสี เช่น เอวแดง หมายถึงความเป็นมงคลในผ้าชิ้นตีนจกหนึ่งผืนจะมี 3 ส่วน ประกอบด้วยหัวชิ้น ตัวชิ้น และ ตีนชิ้น โดยเฉพาะหัวชิ้นใช้สีขาวและแดง

5) รูปลักษณะที่สำคัญของชิ้นตีนจก

อีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ชิ้นตีนจกของชาวลับแลจะมีความละเอียด มีความพิถีพิถันมาก การถักทอจะแน่นหนาและมีน้ำหนักมากกว่าผ้าชิ้นทั่ว ๆ ไป และสีชิ้นตีนจกทุกตัวจะเป็นมงคล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อเป็นการสืบค้นข้อมูลการศึกษาเชิงพัฒนา เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ดังนั้นการวิจัยเรื่องนี้จะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบชุมชนมีส่วนร่วม และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) เป็นหลัก ซึ่งนักวิจัยในที่นี้หมายถึงนักวิจัยจากภาคศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเอกสารเพื่อสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของสิ่งทอจากผ้าฝ้าย รวมทั้งข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวกับสิ่งทอจากผ้าฝ้าย

ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ภายใต้กรอบแนวคิดจากการศึกษาเอกสาร เว็บไซต์และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยเข้าสู่พื้นที่แหล่งผลิตสิ่งทอจากผ้าฝ้าย เพื่อเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร เว็บไซต์และข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อกำหนดแนวความคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าฝ้าย

ขั้นตอนที่ 4 กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ภายใต้กรอบแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ สิ่งทอจากผ้าฝ้ายโดยศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ สิ่งทอจากผ้าฝ้าย

ขั้นตอนที่ 5 สรุปประเมินผล อภิปราย นำเสนอผลงาน แนวทางการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าฝ้าย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย ตลอดจนเว็บไซต์ที่บริการข้อมูลต่างๆ แล้วนำมาร่างเป็นกรอบแนวความคิดของการวิจัยในขั้นประเด็นที่นำมาร่าง ประกอบไปด้วย

1. สภาพทั่วไปของสิ่งทอจากผ้าฝ้าย
2. ศึกษากระบวนการผลิตสิ่งทอจากผ้าฝ้าย
3. ศึกษากระบวนการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าฝ้าย

1.2 ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวความคิดของการวิจัยในขั้นตอนต้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญดังกล่าว ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของสิ่งทอจากฝ่าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์โดยกำหนดขอบเขตการศึกษา

ส่วนที่ 1 ขอบเขตด้านการศึกษาสภาพทั่วไปสิ่งทอจากฝ่าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบไปด้วย

- กระบวนการ ต้นทุนของการผลิต
- การตลาด รายได้กลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดพื้นที่ในการวิจัยทางด้านผู้ผลิตสิ่งทอจากฝ่าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเข้าภาคสนามด้วยวิธีเปิดเผยตัว (Over role) โดยนำหนังสือราชการจากทางมหาวิทยาลัย เสนอต่อผู้ผลิตสิ่งทอจากฝ่าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีเครื่องมือการวิจัยดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observant) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observat) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลช่วงแรกเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้านสภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ผลิต โดยทำการศึกษาประวัติความเป็นมาของสิ่งทอจากฝ่าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ดำเนินการทางการตลาดและการจัดจำหน่าย รวมทั้งข้อจำกัดในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ไม้ โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (Indept Interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการเพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อใช้ในงานวิจัย จากเอกสาร งานวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแล้ว สร้างแนวคำถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของผู้ผลิต กระบวนการผลิตและการจัดจำหน่าย

สำหรับผู้เชี่ยวชาญในการผลิตสิ่งทอจากฝ่าย ผู้วิจัยจะใช้วิธีแบบเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้านสภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ผลิต กระบวนการผลิตสิ่งทอจากฝ่าย

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ศึกษาข้อมูล ขณะเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูล (Validoty) และความเชื่อถือได้ (Veliability) ของข้อมูลภาคสนามทุกครั้งที่เก็บข้อมูลด้วยการดูคำถามสื่อความหมายตรงตามที่ต้องการหรือไม่ขณะที่สัมภาษณ์ คำตอบที่ได้สอดคล้องกับกลุ่มผู้ผลิตหรือไม่ตามระเบียบวิจัย การออกแบบพัฒนาและสร้างสรรค์ ด้วยการร่างแบบตามประเด็นที่ศึกษา คือการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ่าย

ขั้นตอนที่ 5 สรุปอภิปรายผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจาก
ฝ้าย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้ายทอ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากผ้าฝ้ายทอ อำเภอ ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าฝ้าย

1. ที่ตั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
2. ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

จากที่ปรากฏในพงศาวดารโยนก ชาวไท - ยวน หรือชาวโยนก เป็นกลุ่มชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาจักรล้านนา มาแต่ดั้งเดิม ชาวไท - ยวน ถูกกวาดต้อนลงมาอยู่ในประเทศไทยในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เนื่องจากอาณาจักรล้านนาพ่ายแพ้สงครามกับอยุธยา อาณาจักรล้านนาจึงตกเป็นเมืองขึ้นของอยุธยา แล้วอพยพไปอยู่หลายกลุ่มในประเทศไทย และจากการได้พูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ เล่าให้ฟังว่าชาวลับแลอพยพมาจากเมืองเชียงแสน แบ่งเป็น 2 พวก คือ

พวกแรก ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านเชียงแสน อีกพวกไปอยู่ที่บ้านน้ำอ่าง อำเภอ ตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ ในปัจจุบัน ในพวกแรกเมื่อตั้งหลักแหล่งได้ทำเลที่ดีในการทำมาหากินแล้วก็ได้ขยายพื้นที่ทำมาหากินจนเป็นหมู่บ้านกว้าง ขยายออกมาจนคลุมเป็นอำเภอลับแลในปัจจุบัน ชาวไท - ยวน ลับแลเป็นกลุ่มชนที่ยึดถือวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อย่างดี โดยเฉพาะการทอผ้าขึ้นตีนจกซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไท - ยวน ลับแล ซึ่งก็เป็นหลักฐานอย่างหนึ่ง ที่ชี้ให้เห็นว่าชาวลับแลมีเชื้อสายไทยยวน

ลวดลายผ้าจกลับแล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ลายหลักและลายประกอบ

ลายหลัก คือ ลวดลายขนาดใหญ่ที่อยู่ตรงกึ่งกลาง การเรียกชื่อผ้าขึ้นตีนจกจะเรียกชื่อจากลายหลัก เช่น เก็ดทะหวา (ดอกพุดซ้อน) ดอกหงส์ใหญ่ ดอกหงส์เครือ เป็นต้น

ลายประกอบ คือ ลายย่อยที่นำมาประกอบแต่งลายหลักให้มีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น เช่น นกคุ้ม งูเปา สร้อยดอกหมาก ขอไร่ นกกินน้ำร่วมต้น เป็นต้น

ลวดลายของผ้าขึ้นตีนจกกลับแล ช่างทอไม่ได้ทอเพื่อความงามเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังคงแฝงไว้ด้วยคติความเชื่อในลวดลายนั้น ๆ เช่น ลายนกคุ้ม คือการอยู่คุ้มเหี้ยคุ้มเรือน คุ้มผัว คุ้มเมีย บังเกิดสิริมงคลในชีวิตคู่ การครองรัก

3. ลักษณะของสิ่งทอจากฝ้ายเมืองลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

จากคำกล่าวที่ว่า "ผ้าขึ้นตีนจก" เป็นภูมิปัญญาของชาวลับแลด้านการถักทอเส้นไหมและเส้นด้าย ให้เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีความงดงาม และแสดงถึงชนชาติความเป็นมาของคนลับแลรวมทั้งแสดงถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ โชคลาง ของคนลับแลในอดีตถึงปัจจุบันจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วไป พบว่าเอกลักษณ์และจุดเด่นของผ้าขึ้นตีนจก ดังนี้

1) เป็นผ้าทอที่ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นในอดีตโดยไม่มีวัฒนธรรมสมัยใหม่ เข้าปะปน โดยเฉพาะลวดลายเป็นลายโบราณที่มีการอนุรักษ์ไว้ บนผ้าจกแต่ละผืนหรือตีนจกของผ้าขึ้นตีนจกจะมีลวดลายมาก ตีนจกจะเป็นเส้นไหม มีหลายสีลวดลายงดงามเป็นเอกลักษณ์

2) ลวดลายบนผืนผ้าจะเป็นลายเฉพาะของท้องถิ่นในผ้าแต่ละผืนจะมีลายไม่ซ้ำกัน ไม่เหมือนกันและความไม่เหมือนกันดังกล่าวถือเป็นเอกลักษณ์เป็นความงดงามของผ้าขึ้นตีนจก ลวดลายของขึ้นตีนจกจะประกอบด้วย ลายหลัก และลายประกอบ โดยมีลายหลัก จำนวน 13 ลาย และลายประกอบมากกว่า 20 ลาย

3) กรรมวิธีการผลิต

เป็นผลิตภัณฑ์ที่เรียกว่าเป็นงานฝีมือ (Handmade) เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากคนลับแล จากอดีตถึงปัจจุบันไม่เปลี่ยนเอกลักษณ์เป็นจกมือ จกชนเม่น การถักทอจะขานช่างด้วยนาคและนกกม้า เป็นลายประกอบโดยเฉพาะลายนาคของคนลับแลจะไม่เหมือนกับที่อื่น ๆ จกจะไม่ละอะเทอะ ลวดลายไม่ปะปนกัน และจะแบ่งลวดลายสำคัญ ๆ ไว้ในผ้าแต่ละประเภท

4) การทอผ้าตีนจก

ด้านลวดลายบนผืนผ้ามีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อโชคลาง และความเป็นสิริมงคลของการนำผ้าจกไปสวมใส่ ลักษณะเด่นของขึ้นตีนจกอีกอย่างหนึ่งคือ ลักษณะของการต่อชิ้น จะมีการต่อเอว ต่อจก มีความหมายถึงการต่ออายุ และมีความเชื่อในเรื่องสี เช่น เอวแดง หมายถึงความเป็นมงคลในผ้าขึ้นตีนจกหนึ่งผืนจะมี 3 ส่วน ประกอบด้วยหัวชิ้น ตัวชิ้น และ ตีนชิ้น โดยเฉพาะหัวชิ้นใช้สีขาและแดง

5) รูปลักษณะที่สำคัญของขึ้นตีนจก

อีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ชื่นชื่นใจของชาวลับแลจะมีความละเอียด มีความพิถีพิถันมาก การถักทอจะแน่นหนาและมีน้ำหนักมากกว่าผ้าชิ้นทั่ว ๆ ไป และสีชิ้นดินจกทุกตัวจะเป็นมงคล

ตอนที่2 การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในห้องครัวและบนโต๊ะอาหารจากสิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

1.การออกแบบโครงสร้างผลิตภัณฑ์

การออกแบบโครงสร้างผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่และมีความสวยงามจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้อย่างดี และสามารถก่อให้เกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ผู้ที่ซื้อสินค้าได้

2.การออกแบบกราฟิก

ลายกราฟิกที่มีความโดดเด่น สวยงามและแปลกใหม่ไม่ว่าจะเป็นการจัดองค์ประกอบการใช้ลวดลายสานซึ่งจะช่วยทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามที่แตกต่างและสามารถสร้างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้

ข้อมูลผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

Design concept : colorful color..fun

เนื่องด้วยผ้าที่จะนำมาออกแบบในครั้งนี้มีความโดดเด่นทางด้านสีสัน จึงได้หยิบความโดดเด่นนี้มาเป็นธีมหลักในการออกแบบ

concept	colorful	colour..fun
design element	color	line&shape
mood&tone	fantacy	natural

รูปภาพที่ 4.1 ตารางแสดงคอนเซปในการออกแบบ

กลุ่มเป้าหมาย เพศหญิงอายุ20-30 ปี รายได้ 20,000 บาทขึ้นไป ชอบสีสันสดใสและความแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร ชอบธรรมชาติและชอบงานฝีมือ

รูปภาพที่ 4.2 กลุ่มเป้าหมายในการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

ผลงานการออกแบบ

รูปภาพที่ 4.3 ผ้าเช็ดปากแบบที่1

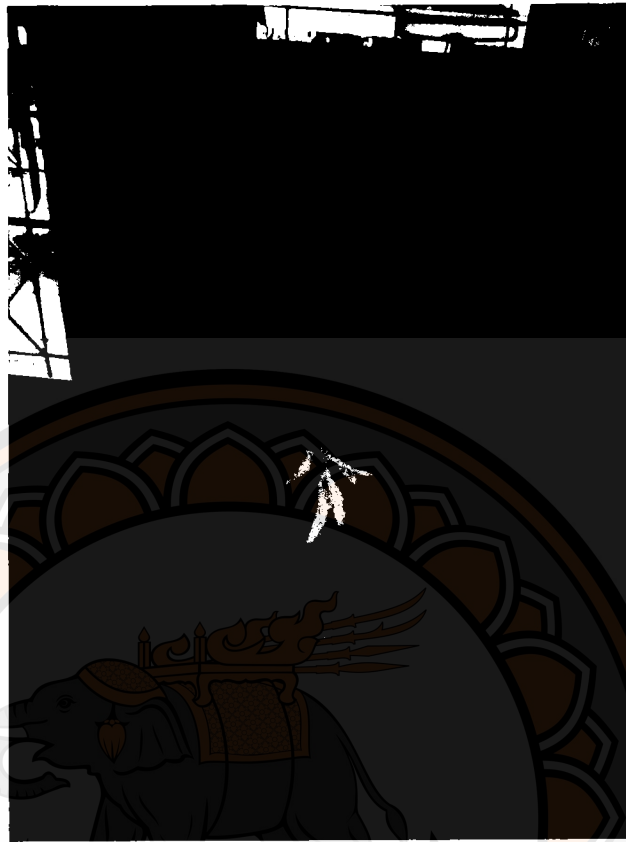
รูปภาพที่ 4.4 ที่รองแก้วน้ำแบบที่1

รูปภาพที่ 4.5 ที่รองจานข้าวแบบที่1

รูปภาพที่ 4.6 ผ้ากันเปื้อนแบบที่1

รูปภาพที่4.7 หมวกเซฟ ที่รองของร้อน และถุงมือกันร้อนแบบที่2

รูปภาพที่4.8 ที่รองจานและที่รองแก้วน้ำแบบที่2

รูปภาพที่ 4.9 ชุดของใช้บนโต๊ะอาหารรูปแบบที่3

รูปภาพที่ 4.10 ที่รองแก้วน้ำ ที่รองจานข้าว ผ้าเช็ดปาก ที่ใส่กระดาษทิชชูรูปแบบที่3

รูปภาพที่ 4.11 หมวกเซฟ ถุงมือกันร้อน ผ้ากันเปื้อนรูปแบบที่ 3

รูปภาพที่ 4.12 การจัดแสดงผลงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย

บทที่ 5

บทสรุป

การดำเนินการศึกษารั้วนี้ในหัวข้อ การออกแบบผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์ฝ้ายทอและออกแบบผลิตภัณฑ์จากฝ้ายทอเพื่อสร้างเอกลักษณ์และความโดดเด่นทำให้ผู้บริโภคจดจำตัวผลิตภัณฑ์ของได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงพัฒนาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์โดยมี 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบสิ่งทอจากฝ้ายอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

สรุปผลด้านการวิจัย

1.ขอบเขตด้านพื้นที่

กลุ่มหัตถกรรมทอผ้า อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

2.ขอบเขตกลุ่มผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มหัตถกรรมจักรสานผักตบชวาบ้านอ้อยมีหลายประเภท กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาทำงานวิจัย ดังนี้

1.ชุดเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ประกอบไปด้วย

1.1 ผ้ารองจาน	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
1.2 ผ้ารองแก้ว	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
1.3 ผ้าเช็ดปาก	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
1.4 ที่ใส่กระดาษชำระ	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก
1.5 ผ้าตกแต่งโต๊ะอาหาร	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก

2.ชุดเครื่องใช้ในห้องครัว ประกอบไปด้วย

2.1 ผ้ากันเปื้อนเต็มตัว	1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก

2.4 ที่ร่องของร่อน 1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก

2.5 ที่ใส่ของเอนกประสงค์ 1 โครงสร้าง 1 กราฟฟิก

3.ขอบเขตการออกแบบ

- การออกแบบผลิตภัณฑ์ มีการศึกษาโครงสร้าง และกราฟิก เพื่อนำมาพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ ให้ตรงความต้องการและสวยงามเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบการทอผ้าฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปผลได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์มีความสวยงามและประณีต เครื่องมือที่ใช้ยังเป็นทอผ้าแบบโบราณ ชาวบ้านมีความชำนาญในการทอผ้าและมีการนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ได้มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า เป็นต้น

2. ด้านความนิยม เนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความละเอียด และราคาไม่สูงมากนักจึงได้รับความนิยม

3. ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต มีการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง ตั้งแต่กระบวนการผลิต ไปจนถึงการจัดจำหน่าย ทั้งยังใส่ใจกับการดูแลสมาชิกภายในกลุ่มทำให้งานที่ออกมามีคุณภาพ

4. การจัดจำหน่ายการจัดจำหน่ายจะมีจำหน่ายทั้งในพื้นที่และส่งออกไปสู่จังหวัดอื่นๆเพื่อเป็นการกระจายสินค้า

5. การออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้ายรูปแบบ การออกแบบควร จะสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และสวยงามให้แก่ผลิตภัณฑ์เพื่อให้เป็นที่จดจำแก่ผู้ซื้อ

ข้อเสนอแนะ

การออกแบบผลิตภัณฑ์ในหัวข้อ การออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้าย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากฝ้ายพบว่าการทำงานไม่ตรงตามเวลาเนื่องจากเป็นการทำงานที่ว่างจากอาชีพหลัก

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูล เอกสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่นำมาศึกษา และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ซึ่งการเก็บข้อมูลเป็นไปได้อย่างดี และง่ายต่อการสอบถาม เนื่องจากผู้ประกอบการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับการสัมภาษณ์

3. ขั้นตอนการพัฒนาแบบ ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นส่วนที่สำคัญมากที่สุดของภาคนิพนธ์ ซึ่งจะต้อง ให้ความสำคัญ ความตั้งใจ และความตั้งใจเป็นอย่างมาก

4. ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมีข้อจำกัดในการทำหลายอย่าง ดังนั้นการออกแบบควรคำนึงถึงขั้นตอนการตัดเย็บ

5. การจัดลำดับความสำคัญของงาน จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานก่อนและหลังที่ดี เพื่อให้การทำภาคินพนธ์ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

นวลน้อย บุญวงษ์ .หลักการออกแบบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(2539)

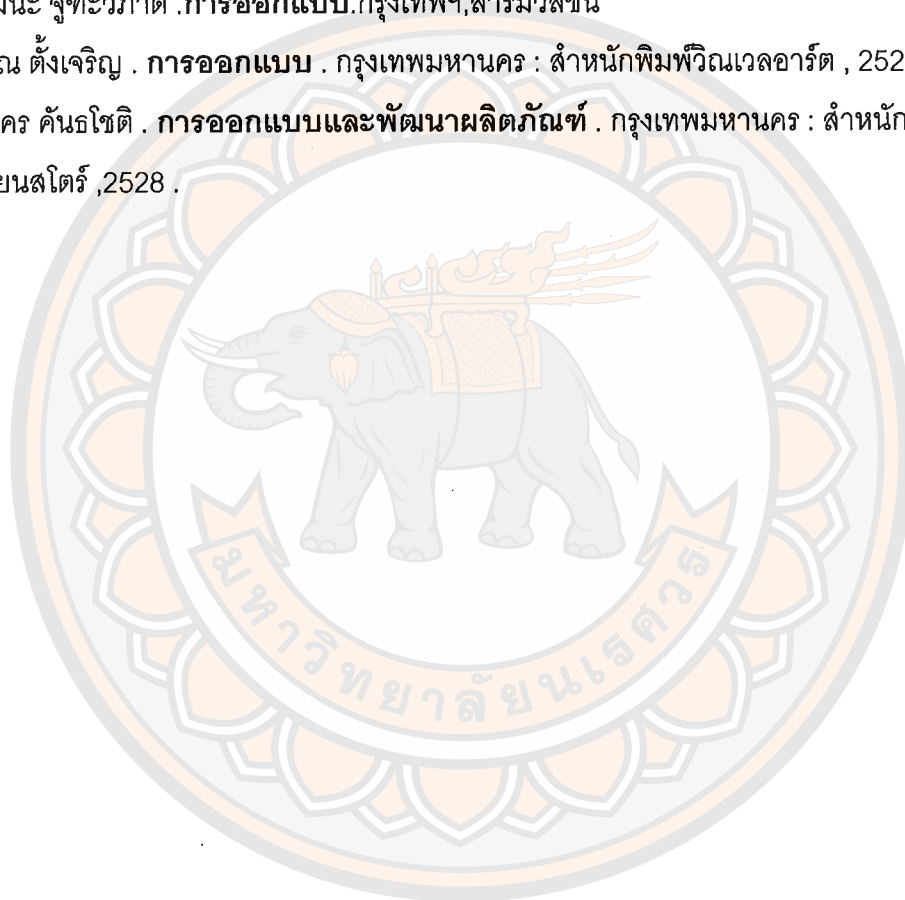
นพวรรณ หมั่นทรัพย์.การออกแบบเบื้องต้น.กรุงเทพฯ,โชตนาพริ้นติ้ง จำกัด ,2539

วิรุณ ตันเจริญ .การออกแบบ(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ,โอเดียนสโตร์

วัฒน์ จุฑะวิภาต .การออกแบบ.กรุงเทพฯ,สารมวลชน

วิรุณ ตั้งเจริญ . การออกแบบ . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิณเวลอาร์ต , 2527

สาคร คันธโชติ . การออกแบบและพัฒนามลิตภัณฑ์ . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพิมพ์โอเดียนสโตร์ ,2528 .

ภาคผนวก

